

Harf Devrimine Giden Yolda Bir Kilometre Taşı: Elifba Raporu (Transkript Metin)

A Milestone On The Road To The Letter Revolution: Elifba Report (Transcript Text)

Mehmet KOCA¹

Çeviri Makalesi / Translate Article

Geliş Tarihi / Received: 13. 02. 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 09. 04. 2021

Doi: 10.48146/odusobiad.879573

Atf / Citation: Koca, M. (2021). "Harf Devrimine Giden Yolda Bir Kilometre Taşı: Elifba Raporu (Transkript Metin)" ODUSOBİAD, 11(2), 715-744, doi: 10.48146/odusobiad.879573

Öz

Tanzimat dönemi modernleşme hareketleriyle başlayan alfabe tartışmaları, 1928'e kadar ülkemizde çözüme ulaşmayı bekleyen en uzun süreli tartışmaların başında gelmiştir. O dönem alfabe sorununa getirilen ilk çözüm önerisi Arap alfabesinin tadil edilmesi ve harflerin ayrı yazılması, ikincisi öneri ise Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kullanılması olmuştur. Tanzimat ve meşrutiyet dönemlerinde süre gelen bu alfabe tartışmaları cumhuriyet döneminde de tüm hararetiyle devam etmiştir. Harf devrimi, Mustafa Kemal'in en çok önemseydiği devrimlerin başında gelmekteydi. Bu sebeple kesin başarı için devrimin alt yapısını hazırlayarak en uygun zaman ve şartlar beklenmiştir. 1928 yılına gelindiğinde artık her alanda tartışılan bu alfabe meselesinin çözümü için Dil Encümeni adıyla bir komisyon kurulmuştur. İki ay içerisinde çalışmalarını tamamlayan komisyon Elifba Raporu adını verdiği bu raporu 1 Ağustos 1928 tarihinde Mustafa Kemal'e sunmuş ve rapor, onun da tavsiye ve düzeltmeleriyle son halini almıştır. Raporun tamamlanmasıyla Tanzimat'tan beri tartışılan alfabe meselesi kesin bir şekilde çözüme kavuşturulmuştur. Alanında uzman isimler tarafından on yedi farklı ülkenin alfabe ve gramer yapıları incelenerek hazırlanan bu rapor, harf devriminin bilimsel temellere dayandırılması açısından oldukça önemli bir rapordur. Bugün harf devrimini konu alan bütün çalışmalarda Elifba Raporu'ndan bahsedilmesine rağmen raporun tamamının Latin harflerine transkribe edilmiş hali bulunmamaktadır. Bu çalışmada raporun tamamı orijinal haliyle transkribe ederek bu alanda çalışma yapan tüm araştırmacılara bir katkı sunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Harf Devrimi, Alfabe, Elifba Raporu, Dil Encümeni, Mustafa Kemal, Türkiye

Abstract

Alphabet discussions, which started with the modernization movements of the Tanzimat period, have been one of the longest-lasting discussions that await a solution in our country. At that time, the first solution to the alphabet problem was to amend the Arabic alphabet and to write the letters separately; the second one was to use the Latin alphabet instead of the Arabic alphabet. These alphabet discussions, which continued in the Tanzimat and Constitutional periods, continued feverishly in the first years of the republic as well. It was of the most important revolutions for Mustafa Kemal. For this reason, the infrastructure of the revolution should be prepared and the most appropriate time and conditions should be expected an absolute success. In 1928, a commission called the Language Council was established to solve the alphabet issue, which is now discussed in every field. The commission, which completed its work within two months, presented this report, called the Elifba Report, to Mustafa Kemal on 1 August 1928, and the report was finalized with his recommendations and corrections. With the completion of the report, the alphabet issue, which had been discussed since the Tanzimat, was resolved definitively. This report, prepared by experts in their field by examining the alphabets of and grammatical structures of languages of seventeen different countries, is a very important report for basing the alphabet revolution on scientific foundations. Although the Elifba Report is mentioned in all studies on the alphabet revolution today, there is no transcribed version of the entire report in Latin letters. In this study, we aim to make a contribution to all researchers working in this field by transcribing the entire into Latin letters in its original form.

Key Words: Alphabet Revolution, Alphabet, Elifba Report, The Language Council, Mustafa Kemal, Turkey

¹ Dr., İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya. mehmetkoca4x4@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1218-7007

Giriş

Bir dilde sesin yazıdaki karşılığına harf, bu harflerin belirli bir sıraya dizilmiş bütününe ise alfabe denir. Türkler, Orta Asya'dan başlayıp Ön Asya, Ortadoğu ve Balkanlara kadar uzanan kültür ve medeniyet tarihleri boyunca Göktürk, Uygur, Mani, Tibet, Süryani, İbrani, Grek, Kiril ve Arap alfabesi olmak üzere, farklı alfabe türlerini kullanmışlardır (Ergin, 1992, s. 260). Bu alfabe türleri arasında Türklerin İslamiyet'le tanışmalarından sonra kabul ettikleri Arap alfabesi, yaklaşık on asır kullanılması dolayısıyla Türklerin en uzun süreli kullandığı alfabe olmuştur. Bir alfabenin mükemmelliği o alfabedeki işaretlerin dildeki sesleri herhangi bir karışıklığa meydan vermeyecek bir biçimde karşılmasına bağlıdır. Arap dilinin ses yapısı ile Türk dilinin ses yapısı arasındaki önemli farklılıklar ve Türkçedeki seslerin Arap alfabesiyle istenildiği şekilde ifade edilememesi Türk modernleşme sürecinde başta eğitim olmak üzere kültür ve medeniyetin pek çok alanında sorunun kaynağı olarak görülmüştür. Osmanlı'da Tanzimat dönemiyle başlayan modernleşme hareketleri ve tartışmaları, bu alfabe sorununu gündeme getirmiş ve bu tarihten itibaren Latin alfabesinin kabulüne kadar geçen sürede dönem dönem artan veya azalan bir düzeyde ama daima tartışılan bir sorun haline gelmiştir. Ahmet Cevdet Paşa, 1851 yılında kaleme aldığı *Kavaid-i Osmaniye* adlı eseriyle alfabe konusunu Tanzimat döneminde gündeme getiren ilk isim olmuştur. Bu eserde Osmanlı'daki yazı sorununa değinerek, Arap harfleriyle gösterilemeyen Türkçe sesler için yeni bir yazım yolu aranması gerektiğini belirtmiştir (Ülkütaşır, 1998, s. 19). Bu dönem alfabe konusunu tartışan bir diğer önemli isim Maarif Nazırlığı da yapmış olan Antepli Münif Paşa'dır. Münif Paşa, 1862 yılında kurucu üyesi olduğu Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'de yaptığı konuşmasında, alfabe hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: "Arap harfleriyle Türkçe okuyup yazmak zordur. Bu alfabede ünlüler bulunmadığından Türkçe bir sözcük çeşitli biçimlerde okunabilmektedir. Aynı sözcüğün beş, altı değişik biçimde okunabildiği olur. Gerçi alışılmış sözcükler doğru olarak okunabilir. Ama anlamları pek bilinmeyen sözcüklerin doğru okunabilmesi hemen hemen olanaksızdır." Münif Paşa, bu saydığı güçlüklerin giderilmesi için Arap harflerinin düzeltilmesi (ıslahı) gerektiğini savunur ve iki çözüm önerisinde bulunur. Bu önerilerin ilki, Arap harflerinin harekeli olarak yazılması, ikincisi Türkçenin ayrı harflerle (huruf-u munfasıla) ile yazılmasıdır. Münif Paşa'ya göre Latin alfabesinde olduğu gibi Arap harfleri de bitleştirilmeyerek ayrı yazılırsa, okuma, yazma kolaylaşacaktır (Şimşir, 2008, s. 20-21). Tanzimat döneminde Osmanlı'nın alfabe tartışmalarına katılanlardan Azerbaycanlı edebiyatçı Mirza Fethali Ahundzade başlarda Arap harfleri üzerinde bir takım değişiklikler yapmış ve yeni hareke şekilleri hazırlayıp alfabe tadil etmiş olsa da ilerleyen yıllarda Latin alfabesinin kullanılması gerektiği yönünde fikir değişikliğine gitmiştir. Dönemin tanınmış aydınlarının başında gelen Namık Kemal de bu alfabe tartışmalarına katılmış ve okuma yazma öğrenilememesinin sebebinin Arap alfabesi olmadığı, asıl sorunun eğitim ve öğretim metodunda olduğunu iddia ederek, eğitim sisteminin baştan aşağı ıslah edilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Alfabenin kökten değiştirilmesine karşı çıkan Namık Kemal, gerekirse Arap alfabesinin tadil edilebileceğini savunmuştur. Bu tartışmalara dâhil olan Ali Suavi ve Şinasi'nin de düşünceleri yine Arap alfabesinin tadil edilmesi yönünde olmuştur (Levend, 1960, s. 113-117). Tanzimat dönemi alfabe tartışmalarında her ne kadar öne çıkan çözümler, harflerin tadil edilmesi, harekelerin alfabeye dâhil edilmesi ve harflerin ayrı yazılması şeklinde teklifler olsa da bu dönem Latin alfabesinin kullanılması yönünde taraftar bulamasa da bazı teklifler yapılmıştır.

Tanzimat dönemiyle başlayan alfabe tartışmaları, II. Meşrutiyetin ilanından sonra da artarak devam etmiştir. Bu dönemin yazı tartışmaları da tıpkı Tanzimat dönemindeki gibi iki grup ve iki ana başlık altında toplanmıştır. Bunların ilki Arap harflerinin tadil edilerek Türkçeye uydurulmasını savunan ıslahatçılar, ikincisi ise Arap alfabesini tamamen bırakıp onun yerine Latin harflerinin alınmasını savunan ve sayıları Tanzimat dönemine göre daha da artan Latin alfabesi taraftarları olmuştur (Şimşir, 2008, s. 44). Geçmişte yapılan alfabe tartışmaları konu üzerinde bir düşünce birikimi oluşturmuş, Meşrutiyet döneminin getirdiği hürriyet havasının etkisiyle alfabe konusunda çalışmalarda bulunmak üzere çeşitli encümenler ve cemiyetler kurulmuştur. Bu cemiyetlerden en önemlisi Dr. Milaşlı İsmail Hakkı Bey, Ali Nusret ve Recazade Ekrem Bey tarafından 4 Şubat 1911'de kurulan Tamim-i Maarif ve Islah-ı Huruf Cemiyetidir (Ülkütaşır, 1998, s. 23). Bu cemiyet, eğitim ve öğretimdeki aksaklığın esas sebebinin, Arap harflerinin eksik ve bitişik yazılmasında görmüş, çözüm olarak harflerin ayrı ayrı yazılmasını ve tüm sesli harflerin de yazı içerisinde gösterilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu tezi benimseyen Harbiye Nazırı Enver Paşa, I. Dünya Savaşı öncesi ordu içerisinde

gerek telgraf haberleşmesinde gerek yazışmalarda Huruf-ı Munfasıla, Hatt-ı Enverî veya Ordu elifbası olarak adlandırılan bu yeni yazı sistemini zorunlu kılmıştır. Fakat yeni yazının askeri işleri geciktirdiği konusundaki şikâyetler üzerine bu yazıdan vazgeçilmiştir. Alfabe değişikliği tezini savunanlar arasında batıcılık fikri taraftarı olmakla tanınan Hüseyin Cahit (Yalçın), İçtihad dergisinin sahibi ve başmuharriri Abdullah Cevdet, gazeteci Celal Nuri (İleri) ve “İtikadât-ı Bâtılâya İlân-ı Harb” adlı çalışmasıyla tanınan Kılıçzade Hakkı yer alıyordu (Levend, 1960, s. 361). Bu aydınlar bir dönem Osmanlıya bağlı olan ve Arap alfabesi kullanan Arnavutluk’un 1910 yılında Latin alfabesine geçmesinden de güç alarak fikirlerini daha rahat bir şekilde açıklamışlardır.

II. Meşrutiyet döneminde alfabe tartışmalarına Türkçü grup da dâhil olmuştur. Fakat sanılan aksine Türkçenin yapısına uygun yeni bir alfabeye geçilmesi yerine Arap alfabesinin korunması taraftarıydılar. Çünkü başta Ziya Gökalp olmak üzere bütün Türkçüler, Arap alfabesinin Rusya Türkleriyle Türkiye Türkleri arasında birleştirici bir bağ olduğunu düşünüyorlardı. Türkçüler, bütün Türkleri bir kültür içinde toplamayı amaçladıklarından Arap alfabesi onlar için vazgeçilmez bir kültür aracıydı. Latin harfleri benimsenirse Türkiye Türkleriyle, Rusya Türkleri arasındaki bağlar zayıflayacak diye düşünüyorlardı. Bu sebeple onlar çözüm olarak yeni bir alfabe yerine Arap harflerini düzeltmek ya da ıslah etmek noktasında birleşiyorlardı. Bu düşüncelerinden dolayı Türkçüler, Latin alfabesinin alınması fikrine pek sıcak bakmıyorlardı. Bunların yanı sıra bir de alfabe sorunu üzerindeki kutsal yazı algısından kaynaklanan ciddi bir din baskısı da mevcuttu. Dinin bu baskılarına siyasi etkenler de dâhil olunca, Meşrutiyet döneminin lider siyasi hareketi olan İttihat ve Terakki iktidarı Latin harflerine o dönem pek de sıcak bakmamıştır.

Tanzimat dönemiyle başlayan alfabe tartışmaları Meşrutiyet döneminde de devam etmiş ve bir türlü sonuçlandırılmayan bu tartışmalar eşliğinde cumhuriyet dönemine girilmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk alfabe tartışması 17 Şubat 1923’te İzmir’de düzenlenen İktisat Kongresinde yaşanmış, Latin alfabesinin kabul edilmesi ile ilgili verilen önerge, konunun Maarif Vekâletini ilgilendirdiği ve Latin harflerinin İslam birliğini bozabileceği gerekçesiyle reddedilmiştir. Alfabe tartışması bir yıl sonra Maarif Vekâleti’nin 1924 yılı bütçe görüşmelerinde tekrar gündeme gelmiştir. Latin alfabesinin kabulü ile ilgili Şükrü Bey’in (Saraçoğlu) başlattığı tartışmalar, Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun kabul edilmesiyle artarak devam etmiştir. Bu dönem alfabe konusundaki tartışmalar sadece Türkiye’de değil dış Türklere de yaşanmaktadır. Zira Yakut Türkleri 1918 yılında Latin alfabesine geçmiş, onları 1922 yılında Sovyet Azerbaycan’ında Latin harflerinin kabul edilmesi takip etmiştir. 26 Şubat 1926 tarihinde Azerbaycan’da düzenlenen Bakü Türkiyat Kongresi alfabe tartışmalarını yeniden alevlendirmiştir. Türk dünyası açısından tarihi, siyasi ve kültürel yönlerden son derece önemli olan bu kongre Mustafa Kemal tarafından da dikkatle takip edilmiş, kongreye Türkiye’den de Köprülüzade Fuad Bey ve Hüseyinzade Ali Bey gönderilmiştir. Kongrede Latin esaslı Türk alfabesinin Arap alfabesinden üstün olduğu kabul edilmiş, ancak bu alfabenin hayata geçirilmesi her ülkenin kendi isteğine bırakılmıştır (Hocayev, 2006, s. 79). Bu kongrenin sonuçlanmasıyla birlikte Türkçü aydınlar Latin alfabesinin alınmasına karşı çıkmaktan vazgeçmişlerdir. Bu kongreden yaklaşık iki yıl sonra Türkiye’de alfabe reformuna doğru gidişin ilk ve en önemli belirtisi, beynelmil rakamların mecliste görüşüldüğü sırada yaşanmış, bazı vekiller Latin harflerin kabulüne yönelik konuşmalar yapılmıştır. Bunun üzerine 20 Mayıs 1928’de Maarif Vekâleti’nin önerisi ile İcra Vekilleri Heyeti alfabe konusunu incelemek, yazı hakkında ortaya atılan çeşitli görüşleri tespit etmek ve görüşlerini bildirmek üzere 23 Mayıs 1928 tarihinde yazar, eğitimci ve uzmanlardan oluşan Dil Encümeni adıyla bilinen bir komisyon kurulmasına karar verilmiştir.² Komisyon, 26 Haziran 1928 tarihinde Maarif Vekâleti’nde toplanarak, alfabe ve gramer komisyonlarına ayrıldıktan sonra çalışmalarına başlamıştır. Başvekil İsmet Paşa da (İnönü) 17 ve 19 Temmuz tarihlerinde düzenlenen toplantılara katılarak, görüşlerini belirtmiştir. Dil Encümeni, Temmuz ayı sonlarına doğru düzenlediği son toplantıyla yürüttüğü yeni Türk alfabesi projesine, nihai biçimini vermiştir. Hazırlanan bu rapor, 1 Ağustos 1928 tarihinde Dolmabahçe Sarayı’nda Falih Rıfkı (Atay) tarafından Mustafa Kemal’e (Atatürk) sunulmuş, onun da

² Üçü mebus, üçü Millî Eğitim Bakanlığı yüksek görevlisi, üçü de uzman olan bu dokuz üyenin isimleri şunlardır: Falih Rıfkı (Atay), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Ruşen Eşref (Ünaydın), Darülfünun müderris muavini Ragıp Hulusi (Özdem), Darülfünun eski muallimlerinden Ahmet Cevat (Emre), öğretmen Fazıl Ahmet (Aykaç), Dışişleri görevlilerinden İbrahim Osman (Karantay), Talim ve Terbiye Dairesi Reisi Mehmet Emin (Erişirgil) ve Talim ve Terbiye Dairesi Üyesi Mehmet İhsan (Sungu). İşlerinin artıp genişlemesi üzerine, şu beş üye Dil Encümenine katılır: Ahmet Rasim, İbrahim Necmi (Dilmen), Celal Sahir (Erozan), İsmail Hikmet (Ertaylan) ve Talim ve Terbiye Dairesi üyesi Avni (Başman). Böylece üye sayısı on dörde çıkmıştır (Şimşir, 2008: 88).

tavsiye ve düzeltmeleriyle yeniden hazırlanan rapor son halini almıştır. Dil Encümeni'nin hazırladığı bu rapor hem harf devriminin bir ihtiyaçtan dolayı gerçekleştiğini hem de bu alfabe değişikliğinin bilimsel temellere dayandırıldığını ortaya koyan Türk devrim tarihinin önemli bir raporudur.

Elifba Raporu Transkribe Edilmiş Metin

Elifbâ Raporu

Latin harflerinin lisânımıza tatbîki imkânını düşünmek üzere teşekkül edip 26 Haziran 1928 de mesâ'isine başlamış olan hey'etimiz, doğrudan doğruya bugünkü müşterek ve edebî lisânımızın istisnâ ettiği ince ve mütekâmil İstanbul konuşma dilini esâs ittihâz ederek, bu dile nazarı ve âmelî cihetlerden en uygun ve elverişli bir alfabe vücûda getirmeğe çalışmıştır. Bu maksatla iptidâ Latin harflerinin aslî değerini isti'mâl edildikleri Avrupa milletleri nezdinde uğramış oldukları tebeddülleri tedkik ederek, bugün mezkûr harfleri Türkçeye ne sûretle tatbik etmenin münâsip olacağını azami dikkat ve itînâ ile düşünmüş, sâniyen bazı umdeler tespît ederek bunların mümkün olduğu kadar usûlî bir tarzda tatbiki sûretiyle aşağıda arz edeceğimiz harfler sistemine vâsıl olmuştur.

Latin harflerinin kıymetlerini tedkîke girişmezden evvel dilimizdeki seslerin miktâr ve kifâyetlerini ta'yîn ve Arap elifbâsındaki harflerin bu sesleri irâ'e husûsunda gösterdiği kifâyet noksân veya fazlalıkları tespît etmemiz icâb eder.

Dilimizde basît olmak üzere orta tını (timbre) da dört kalın kısa ve dört ince kısa sadâlı harf mevcûttur ki şunlardır:

"اصمق/asmak" daki	"a/â"	"اسمك/esmek" deki	"ئە/ە"
"اولمق/olmak" daki	"o/ô"	"اولمك/ölmek" deki	"او/ö"
"اورمق/vurmak" daki	"u/û"	"اوزمك/üzmek" deki	"ü/ü"
"ايلىق/ilik" daki	"e/î"	"ايلىك/ilik" deki	"ى/î"

Bunlar dilimizin en büyük husûsiyetlerinden birini teşkil eden savti âhenk mucibince birbirleriyle muhtelif cihetlerden tam bir tekâbül arz ederler.

Mürekkebe olmak üzere de bir kısa sadâlı ile yumuşak bir (گ/غ) den müteşekkil 8 adet uzun veya pekte sadâlı harf (diphthongue) mevcûttur.

"صاغ/sag"	"صاغماق/sagmak"	"اگ/eg"	"اگرى/eğri"
"بوغ/bog"	"بوغماق/bogmak"	"اوگ/ög"	"اگر ائمك/öğrenmek"
"طوغ/dog"		"توگ/tüg"	"دوگمه/dögme"
"چيغ/çig",	"بيغماق/yıgmak"	"چيگ/çig"	"چيگنامك/çığnemek"

Misallerinde olduğu gibi.

Bütün bu sadâlı harflerin tınnetleri umûmiyetle orta derecededir. Ma'mâfih bu harfler -Arapçanın kalın sadâsızları ile müterâfik sadâlılar müstesnâ olmak üzere- diğer ecnebî kelimelerdeki mukâbil sadâlı harflerden daha kalın (mufahham) dir. Fî'l-hakîka bir tarâftan meselâ Arapçadaki "صالح/sâlih" ve "سالم/sâlim" kelimelerinin birinci hecelerindeki "a/â" lisânımızda -Arapçadaki hilâfına- orta tınnetde telaffuz edildiği hâlde hâlis Türkçe "sağlam" kelimesindeki "a/â" Arapçadaki "صالح/sâlih" in birinci hecesindeki "a/â" dan daha ince, fakat "سالم/sâlim" in ilk hecesindeki "a/â" dan daha kalındır. Türkçemizde müsta'mel "قلب/kalb" ile "قالپ/kalp" kelimelerindeki "a/â" lar hakkında da aynı mütalâ'a vardır.

Arabî ve Fârisiyye mahsûs olarak da üç uzun (müdlâ) sadâlı harf tespît edebiliriz.

“مقاله/makale”deki	“a/â”
“قیل/kîl ve “قال/kâl”daki	“î,â/ây”
“مقوله/mukavele”deki	“û/â”.

El-yevm isti'mâl ettiğimiz Arap alfabesi dilimizde -âdedi 25'e varan- bütün sadâsızları irâ'e edecek işâretlere mâlik olmakla berâber sırf Arapça kelimelere mahsûs olmak üzere 10 adet sadâsız harfi de hâvîdir. Bu 10 harfe ise dilimizde yalnız 5 ses tekâbül etmektedir. Arapçaya has harflerin bazılarının telaffuzundaki mufahhamlık (emphase) tamâmen Türkçeleşmiş kelimelerde hissedilmemektedir. Meselâ her ikisi de orta “a/â” sesle telaffuz edilen “انسان/insân” ve “انصاف/insâf” kelimelerinin son hecelerindeki “س/sa” ve “ص/sa” sesleri arasında Türkçemizde fark mevcûd değildir. Daha ziyâde yazı lisânına mahsûs kelimelerde ise az çok tinnet farkları kalmış ise de hey'etimiz bunları -inkilâbî bir tedbîr olmak üzere- nazardan hâriç tutmayı münâsip görmüştür. Meselâ “احتساص/ihhtisâs” ve “اختصاص/ihhtisâs”, “ترازی/terâzi” “تراضى/terâzi”, “حياتى/hayâti” “احتياطي/ihhtiyâti” kelimelerindeki son ve “تالى/tâlî” ile “طالع/tâlî”, “صانع/sâni” ve “سامع/sâmi” gibi kelimelerdeki baş hece sadâsız harflerini telaffuzda bir add ediyoruz.

El-yevm aramızda müte'âmil telaffuza göre elifbâımızdaki sadâsız harflerin bazıları dâ'imâ kalın ve bazıları dâ'imâ ince addedilmekte, bazıları ise hem kalın hem ince i'tibâr olunmaktadır. Bu nev' harflerin kalınlığı veya inceliği ise birlikte buldukları sadâlının tinnetine tabidir. Tamâmen Türkçeleşmemiş olan kelimelerde ve sadâsız harfler âhengi -müterakkî ve rec'i temâsilin ihtilât ve tedâhülû netîcesi- oldukça mütenevvî bir mâhiyyet arz etmektedir. Meselâ “مرعب/murabba” ve “مرصع/murassa” kelimelerinin ilk hecelerindeki sadâlının kalınlık ve “ص/sa” sâmitlerinin te'sîr edip i'timâdına nazaran değişmektedir. Dâ'imâ ince ve dâ'imâ kalın i'tibâr edilen sadâsız harfler şunlardır.

Mukâbilî Kalın Sadâsızlar:		Dâ'imâ İnce Sadâsızlar:	
ع	ع	ء	(hemze)
ط	ṭ	ت	t
خ	ḫ	ه	h
ح	ḥ	د	d
ض	ḍ / ḏ	ذ / ذ	z, ḍ/z
ظ / ض	ḏ / ḏ	س	s
ص	ṣ	گ	g
غ	ğ	ڭ	ñ

Hem ince hem kalın sadâlılara refâkat edebilen sadâsızlar ise şunlardır:

ب	پ	ث	ج	چ	ر	ژ	ش	ف	ل	م	ن	و	ی
b	p	s	c	ç	r	j	ş	f	l	m	n	v	y

Arz ettiğimiz veçhile ince ve kalın dediğimiz sadâsızların tinneti, aldıkları sadâlılar köküne bağlı olduğundan sadâlı harfleri tamâm bir Türk elifbâsında - bi'l-hassa yazı lisânına mahsûs ihtikâkî telaffuzun izhârî lüzûmu kabûl edilmedikten sonra - bunların tek bir harfle gösterilmeleri mümkündür. Şu hâlde tamâmen konuşma dilindeki seslere istinât eden lisânımızın tam ve doğru yazılabilmesi için elzem olan harfleri ön mahreçlerden başlayarak şöylece sıralayabiliriz.

پ / p	ب / b	ف / f	و / v	م / m	
ت / t	د / d	ن (نڭ) / n			
چ / ç	ج / c	س / s	ش / ş	ز / z	ژ / z
ر / r	ل / l				
ی / y					
ک / k	ق / k	ک / k	غ / g-ğ	گ / g	غ (yâyi ve vâvi gef, ğayn)
ه / h					
ء / hemze					

Latin Harflerinin Savti Kıymetleri

İlk önce tedkik ettiğimiz nokta, asla Latin elifbâsından lisânımızda ne dereceye kadar istifâde edilebileceği ve bu elifbânın Türkçe metinleri nâkil ve irâ'e husûsundaki eksikliklerinin ne sûretle tamâmlanabileceği mes'elesi olmuştur.

Müterakkî Avrupa milletlerinin elifbâları doğrudan doğruya eski Latin elifbâsından geldiğine nazaran bu elifbânın basit ve mürekkep olarak ihtivâ ettiği 27 harf yazımızdaki mukâbilleriyle şuraya derc etmeyi münâsip görüyoruz. Latin harfleri şunlardır:

a	آ	i	ئى	q	ق
æ	ء	j	ى	r	ر
b	ب	(k)	(ق-ك)	s	س
c	(ق-ك)	l	ل	t	ت
d	د	m	م	u	او (رمق/ vurmak)
e	ء	n	ن	v	و
f	ف	o	او (لمق / olmak)	x	قس
g	(غ-گ)	œ	او (لمك / ölmek)	y	او (زملك/ yüzmek)
h	ه	p	پ	z	ز

Latince a, o ve u kalın; açık æ, e, i, œ ve y ise ince ad olunuyordu. Bu sebeple mîlâdî üçüncü asırdan evvelki zamânlarda c ve g harfleri kalın sadâlıların önünde "ق" ve "غ" ince sadâlıların önünde ise "ك" ve "گ" gibi telaffuz edilmiştir. Herhalde Yunancaya nakledilen Latince kelimelerdeki c ve g -mevki'leri her ne olursa olsun- K ve T ile Yunancadan Latinceye geçen K ve T' li kelimeler ise her vakit c ve g ile irâ'e edilmiş ve bi'l-âhere vukû'a gelen hanekileşme neticesi olarak aynî harfler -yeni Latin dilleri arasında eski telaffuzu en iyi saklayabilen- İtalyanca ve Romencede ince sadâlıların önünde "ç" ve "ج" gibi telaffuz olunmuştur.

Latince "ك" ya "ق" ile edâ eden Arapların "Sicilia" ve "Galicia" memleket isimlerini "Sikilya" ve "Calikya" şeklinde aldıklarını ve Türkçenin "ك" ve "گ" lerinin Azerbaycan, Erzurum ve Trabzon tarâflarında ve şimâlî Arnavutluk'ta "ç" ve "ج" gibi telaffuz edildiklerini burada der-hâtır ettirmek münâsiptir.

Sarfiyyun (Sallustius) tarâfından Latin elifbâsına idhâl edilmek istenilen "k" harfi umûmiyetle "c" ile yazılan "Calandæ" kelimesinin ikinci bir şeklinde o da pek nâdir olarak görülmektedir. Onun için

yukarı ki cedvelde bu “k” harfi mu’terize içine alınmıştır. “c” harfi Latince “k” ye tekâbül ettiğinden bu son harfin Latinler tarafından alınmaması anlaşılabilir. Buna mukâbil Latin elifbâsında “q” nın hikmet vücûdu kolayca kâbil-i îzâh değildir. Şu kadar var ki bu harf Latince ile yeni-Latince kelimelerde yalnız olarak mevcûd olmayıp kendisine (bir iki Fransızca kelime müstesnâ olmak üzere) her vakit “u” refâkat etmektedir. Bu i’tibâr ile istisnâî bir mevki’e mâlikdir.

Son Latin müellifleri ve Latin kitâpları neşirleri bazı kelimelerdeki a, e, i, o, u harflerini imlâ-i esbâbdan dolayı “aksan grav” ve “aksan sirkonfleks”³ ile göstermişler, eski ve yeni müelliflerde Yunancadan alınan kelimelerdeki “خ/h, ف/f, ث/s” ile başta bulunan “ر/r” yi “ch, ph, th, rh” sûretinde sâbit etmişlerdir.

Ehl-i sâlib muhârebeleri sırasında ve bu muhârebelerden biraz evvel millî şahsiyetlerini hissetmeye başlayan ve Katolik Kilisesinin terbiyesi altında uzun asırlar yaşamış olan Avrupa kavimleri kendi lehçelerini yazmayı tecrübe ettikleri zamân tabî’atıyla Latin harflerine mürâca’at etmişlerdir. Bu kavimlerin bir kısmı zâten Latince den teşa’ub etmiş bir lisânla konuştuklarından yazılarını mümkün olduğu kadar Latin grafisine yaklaştırmak istemişler fakat aynı zamânda bütün bu kavimler Latin elifbâsına bir harf ilâve etmekten tamâmıyla tevakkî eylemişlerdir. Fi’l-hakîka el-yevm İngiliz, Alman ve Polonez yazılarında mebzûlen gördüğümüz “w” iki “v” nin yan yana konulmasından başka bir şey değildir. Bugünkü Alman metinlerinde tenâsübsüzlükle tebâruz eden “ß” hari ise uzun “س/s”, “j” ile kıvrık “s” nin yan yana gelmesinden “js” teşkil etmiştir. Uzun “j” harfi eski el yazısında kıvrık “s” terine müsta’mel olup on sekizinci asır matba’alarından çıkan kitâplarda ve bugünkü Alman neşriyatından Latin harfleriyle basılanların bir kısmında görülebilmektedir.

Bununla berâber yeni - Latin kavimleri İtalyot, Dak, İber ve Keltlerle Roma garnizon ve me’mûrlarının karışmasından husûle gelmiş olduklarından zâten istihâleye doğru yüz tutmuş olan Latin telaffuzunda muhâfazakâr kalamamışlar ve telaffuzlarıyla yazılarında kendilerine mahsûs birtakım husûsiyetler tebâruz ettirmişlerdir. Bu husûsiyetleri îzâh etmeden evvel el-yevm Latin elifbâsıyla yazı yazan Avrupa milletleri arasında hangi harflerin Latincedeki değerleriyle isti’mâl edildiklerini tespît edelim.

Mezkûr harfler şunlardır:

a	b	d	e	f	h	i	k	l	m	n	p	q	r	t	v
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Bunlardan yalnız “q” Arnavutlar ile Azerbaycanlılar nezdinde “ك”, “v” de Almanlarla Hollandalılar, Flamanlar nezdinde “ف/f” ye tekâbül etmektedir. Şu hâlde muhtelif milletlerin elifbâlarını îzâh ederken yalnız:

æ	c	g	j	œ	s	u	w	x	y	z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Harflerinin uğradığı tebdîlleri nazar-ı i’tibâra alacağız.

Latinceye telaffuz ve bünye nokta-i nazarlarından en yakın olan lisân İtalyanca olduğundan ilk önce bu lisândan başlıyoruz. Eski Latin âlimlerinin “اوزمك/üzmek” deki “او/ü” gibi telaffuz ettikleri “y” harfi bi’l-âhere Yunancada vâki’ olduğu gibi İtalyancada da “i” telaffuzuna geçtiğinden bu son dilde “i” olarak yazılmakta buna mukâbil Latincenin “æ” ve “œ” harfleri “e” ile edâ edilmektedir. Sadâsızlardan “c” ve “g” Latincenin bütün ince sadâlı harflerinin yerine geçen “e” ve “i” önünde “ك” ve “گ” telaffuzundan “چ” ve “ج” telaffuzuna geçmişlerdir. Bu “c” ile “g” ye ince sadâlıların önünde kalın bir telaffuz vermek için kendilerinden sonra meselâ “كيم/kim” manasına gelen “chi” de vâki’ olduğu gibi, bir “h” yazılmaktadır. İtalyancada mahreci olmayan “h” ancak bu gibi ahvâlde ve “a, ai, anno, o” gibi telaffuz edilen “ha, hai, hanno, ho” kelimelerinde isti’mâl edilmektedir. “S” iki sadâlı arasında ve

³ Bu kelimeler rapora telafuz edildiği şekilde yazılmıştır. Kelimelerin aslı Fransızca olup “accent grave” ve “accent circonflexe” şeklinde yazılmaktadır.

renneli iniflâkî (explosives sonores) sadâsızlar önünde "z/z" gibi ancak Toskanada Latince olduğu gibi her yerde "s/s" olarak telaffuz edilmektedir. Yunancadaki (z/ذز-z) ye tekâbül eden "z-dz" harfi İtalyancada (tes/تس, dez/دز) gibi telaffuz olunur. İtalyancada "j" harfi "ی/y" ve "ی/i" gibi okunmakta "k", "w" ve "x" harfleri ise İtalyanca kelimelerde müsta'mel bulunmaktadır.

Romence, "c", "g" harfleri ve bu harflerin "h" ile terkîbi husûsunda İtalyan usûlünü kabûl etmiş olup yalnız "j" harfini "z", "z" harfini "z", "h" harfini "h" ve "s" harfini her vakit "s" yerinde istimâl etmektedir. Romencede æ, œ, y, k, q, w ve x mevcût değildir. Buna mukâbil Romenler elifbâlarına "t", "tes" ve bi'l-hassa "i" Romencede (Makedonya Romencesinde) müsta'mel "d" "dz/dz", "s", "tes" sâmitlerini kelimenin sonunda okunmayıp el-yevm hilâlciklerinden tecrît edilmekte olan "i", "ü" ile pek açık yarım okunur bir "e" (e muet) gibi okunan "ä" ve "ë" yi ve Türkçe kalın "a" gibi telaffuz edilen üzerleri aksan sirkonfleksi "â" ve "î" yi ilâve etmişlerdir. "â" ve "î" nin önünde "c" ve "g" kalın olarak "q" ve "g" gibi okunmaktadır.

İspanyol elifbâsının husûsiyeti "c" harfinin ince sadâlîlar önünde ve "z" harfinin her yerde peltek "s/s" (Amerikada "s" gibi), "g" harfinin ince sadâlîlar önünde, "j" harfinin ise her yerde "x" gibi, "s" harfinin her yerde "s", "ch" mürekkebi harfinin de "ç" gibi okunmasında; "qu" ile "gu" nun "e" ve "i" ile berâber ancak ve غه ve غی, قی ve قی, قه ve قه telaffuz edilmesinde, "y" nin "i" ye müsâvî olmasında ve "k", "w" sadâsızlarıyla "æ" ve "œ" sadâlîlarının müsta'mel bulunmamasındadır. Eski İspanyolcada "s" gibi okunan "x" harfi el-yevm İspanyol elifbâsında yalnız bazı ilmî ta'bîrlerde mevcûttur. Ma'mâfih İspanyolcadaki eski "s" telaffuzu ortadan kalkmış, ancak Türkiye Müsevîleri nezdinde muhâfaza edilegelmiştir. Bu telaffuz el-yevm "x" gibi telaffuz edilen "j" ile gösterilmektedir.

Portekiz elifbâsının İspanyol elifbâsına nazaran husûsiyetleri Yunanî kelimelerdeki "ch", "ph", "th", "rh" ve "y" nin muhâfazasında; "ç", "ç", "ch", "g", "j" ve "z" nin Fransızcada olduğu gibi okunmasında "ao" ile "oe" şekillerinin çok enfi bir nûn ile "ان" ve "اون" a yakın sadâları temsil etmesinde görülmektedir. Kelime sonundaki "s" harfi bazı kere ve Brezilyadan ziyâde Portekizde hemen hemen "s" telaffuz edildiği gibi "x" bazı kelimelerde "s" bazılarında ise "qs" okunmaktadır. Portekizcede "k" ve "w" harfleri mevcût değildir. Ve İspanyolcada olduğu gibi ancak ecnebî ism-i hâslarla millîleşmemiş birkaç kelime müsta'meldir.

Fransızca Türkiye'deki münevverlerin ekserisi tarafından malum olduğundan burada bu dilin elifbâsındaki husûsiyetleri bildirmek pekte lüzûmlü görülmeyebilirdi. Ma'mâfih ittîrâdı bozmamak için Latin ve Fransız elifbâları arasındaki farkları şöylece muhtasaran gösteriyoruz.

Sadâlîlardan "ai", ve "ei" = "ê"; "au" ve "eau" = "ô"; "oi" = "او / ا"; "u" = "اوزمك" deki "او"; "ou" = Latince "u"; "y" = "i". Sadâsızlardan "c" ince sadâlîlar önünde "s" (Kalın sadâlîlar önünde "c" ye bir se dil vaz'ıyla "s" sadâsı muhâfaza edilmektedir); "ch" hemen her vakit "ç"; "g" ince sadâlîlar önünde ve "j" her yerde "z"; "qu" ba'zen "q" ba'zen "ق"; "s" iki sadâlî arasında ve bazı müstesnâ ahvâlde "z" diğeri vaz'iyetlerde "s" gibi "z" de her vakit "z" gibi telaffuz edilmektedir. Yunancadan alınan Latince kelimelerin yazılış tarzı Fransızcada muhâfaza olunmaktadır. Fransızca kelimelerde "x" mevcûttur. "k" ve "w" ise ancak ecnebî kelimeleri yazmaya yaramaktadır.

İngilizcede eski Anglo-Sakson yazısıyla Normanların Büyük Britanya'ya geçirdiği eski Fransız imlâsının ve bi'l-âhere İngiliz edebiyatının müte'essir kaldığı milletler tarz tahrîrinin ihtilâtından hâsıl olmuş çok insicâmsız bir yazı sistemi isti'mâl edilmektedir. Bu sistemde "ch" = "ç"; "sh" = "ş"; "th" = peltek "t" ve "d"; "ph" = "f"; "c" ince sadâlîlar önünde "s"; "g" ince sadâlîlarla ba'zen "g" ba'zen "ç"; "dg" ince sadâlîlar önünde "j" ise her yerde "ç"; "qu" "ق"; "ng" hemen hemen Anadolu'da mevcût "sağır kaf" gibi telaffuz edilmektedir. "S" ve "z" Fransızcada olduğu gibi isti'mâl edildiğinden ba'zen "y" gibi okunan "u" nun önünde bu harfler "يو" nun ilk unsûruyla memzûc olarak "z" sadâsını ahz etmektedirler. "w" Araplardaki "واو" gibi, "k" harfi ise "q" gibi okunmaktadır. Eski Anglo-Sakson yazılarında "c" her ne vaz'iyette bulunursa bulunsun "k" mukâbilinde isti'mâl edilmiş idi. Hatta Kelt denilen ve İrlanda ile (Vales/Wales) memleketinde ve İskoçya'da ikâmet eden kavimlerde "c" harfi el-yevm her yerde "k" telaffuz edilmektedir.

Almancada sadâlîlar Latince olduğu gibidir. Bunlardan "ö" ve "ü" üstündeki noktalar gotik "e" harfinin "Allâh" tarz-ı tahrîri olan bir düşüncenin küçültülmüş bir şeklinden başka bir şey değildir. Nitekim "ä", "ö" ve "ü" şekilleri hakîkatte "æ", "œ" ve "ue" den ibâret olduğundan bu son şekillerle de bi'l-hassa majüsküllerde isti'mâl edilmektedirler. İmparator Augustus'un mu'âsırlarından iyi telaffuza merâk edenlerce Yunanca ilmî kelimelerde "y" nin "اوزمك" deki "او" gibi telaffuz olunmasına gayret

edildiği gibi Alman âlimleri tarafından aynı telaffuza rağbet gösterilmektedir. “aa, ee, oo, ie, ah, eh, ih, oh, öh, uh, üh” uzun Alman sadâlîleridir. Sadâsızlardan “c” ince sadâlîler önünde “تس” gibi telaffuz edilmektedir. Ma’mâfîh “تس” gibi okunan “c” lerin “z” ile yazılmaları otuz seneden beri müte’âmil bulunmaktadır. Aynı sûretle kalın sadâlîler önündeki Latince “c” ile herhangi sadâlî önünde olursa olsun Latinceye geçen Yunani kelimelerdeki “c” nin Almancada “k” ile yazılması âdeti caygir olmuştur. “ch” (Yunancanın iki telaffuzuyla) ve “ph”, “th”, “rh” Yunani - Latin grafileri Almancada mevcuttur. “j” harfi Latince ve İtalyancada olduğu gibi “ی” dir. “ng” İngilizcede olduğu gibi; “qu” Türkçe “ق” ile birlikte sadâsız “و” gibi; “s” ancak asli kelime başında ve “p” ile “t” önünde “ش” sadâlîler önünde veya iki sadâlî arasında “ز”, kelimenin sonunda ve çift iken “س” gibi okunmaktadır. Asıl “ش” sesine ise “sch” mürekkebi şekli tekâbül etmektedir. “V” nin Almancada “ف” gibi telaffuz edildiğini yukarıda söylemiştik. Ma’mâfîh nev Latin dillerinden ve Laticeden alınan bazı kelimelerde ve bi’l-hassa ilmî ta’bîrlerde bu harf “و” gibi okunmaktadır. “و” sadâsız ise Almanca kelimelerde “w” ile edâ edilmektedir.

İsveçte vesâ’ir İskandinav memleketlerinde müsta’mel diller Almancaya yakın olmakla berâber Hollanda da vâki’ olduğu gibi bu memleketlerde müstakil birer elifbâ mevcuttur. İsveç ile Danimarka-Norveç elifbâları arasında fark pek azdır. Onun için ancak İsveç elifbâsının husûsiyetlerinden bahsedebiliriz. Bu elifbâda “ä”, “ö”, “ng”, “j” Almancada olduğu gibi; ufak “o” ile yazılan “å” harfi “o”; “y” harfi Yunani-Latin usûlünce “اوزمك” deki “او”; “c” Fransızcadaki olduğu gibi; “k” ince sadâlîler önünde ve “tj” her yerde “چ”; “sk” ince sadâlîler önünde, “skj” kalın sadâlîler önünde, “sj” ise her yerde “ش”; “dj” mürekkebi “ج”; “s” her yerde “س”; “g” de ince sadâlîler önünde ve daha bazı yerlerde “ی” okunmaktadır. İsveçcede “z” telaffuzu mevcût olmadığından “z” harfi yalnız ecnebî kelimelerde müsta’meldir.

Fin yazısı İsveççenin te’sîri altında teşekkül etmiştir. Bu yazının husûsiyeti uzun sadâlîlerin çift yazılması, “ä, ö, y, j, s” harfleriyle “ng” mürekkebi şeklinin İsveçcede olduğu gibi okunmasıdır. Fin elifbâ ve lisânının diğer bir husûsiyeti de millî kelimelerde “b, c, g, q, x, z” harflerinin isti’mâl edilmemeleridir. “c” harfi Finlerce Latince kelimelerde “k” ye mu’âdil tutulmaktadır. Bundan dolayı meselâ Helsingfors’da kâin “Bio Civis” isimindeki sinemaya Finler “بيو كيويس” demektedirler.

Macar elifbâsının en büyük husûsiyeti “s” harfinin “ش” gibi telaffuz edilmesidir. Bu telaffuza mebnî “cs” mürekkebi harfi “چ”, “zs” şekli de “ز” mukâbilidir. “k” ve “g” her vakit “ق” ve “غ” gibi telaffuz edildiğinden “گ” ıslak telaffuzu “gy” ile edâ edilmektedir. Aynı sûretle “ly, ny, ty” şekilleri de “l,n,t” harflerinin ıslak (yani) telaffuzlarını göstermektedirler. “اولمك” daki “او” ve “اوزمك” deki “او” Almancada olduğu gibi “ö” ve “ü” şeklinde yazılmaktadır. Uzun sadâlîler “aksentegu” ile gösterildiğinden uzun “ö” ve “ü” sesleri iki nokta yerine iki aksan ile “ô” ve “û” tarzında yazılırlar. Aksanlı sadâlîler umûmiyetle kapalı ve basık, aksansızları ise pek açık ve kalındır. Bu i’tibâr ile meselâ Macarcanın “e” si Fincenin “ä” sına tekâbül etmektedir. “é” si ise bizdeki ince “ای/ئ” ye yakındır. Kezâlık aksansız “a” sını “o” ya yakın aksanlı “á” sını ise çatlak diyebileceğimiz uzun bir “a” dir. Macarcada “j” “ی”, “cz” mürekkebi harfiyle “c” “تس/تس” okunmakta “q,w,x” harfleri ancak ecnebî kelimelerin tahrîrinde isti’mâl edilmektedir.

Polonezler Alman te’sîri altında (fakat bazı husûslarda istiklâl göstermek sûretiyle) elifbâlarını teşkil etmişlerdir. Meselâ Almanlarca yalnız ince sadâlîler önünde “تس/تس” gibi telaffuz edilen “c” harfini Polonezler millî kelimelerinde her yerde “تس/تس” makâmında isti’mâl etmişlerdir. Ma’mâfîh Latineden aldıkları ilmî kelimelerin şeklini millîleştirmedikçe bu kelimelerdeki veyahut ale’l-umûm Latince metinlerdeki “c” leri “a, o, u” önünde “ق/k” gibi okumak ıztırâındadırlar ki bu büyük mahzûrları dâ’îdir. “k” ve “g” harfleri de Almancada olduğu gibi “ق” ve “غ”a tekâbül etmektedir. Polonez elifbâsının diğer husûsiyetlerini gösteren basit ve memzûc harfler yazımızdaki mukâbiller ile berâber şunlardır:

چ	cz	“ت”	yani	ć	(“an” Fransızca)	a
ژ	rz	“ن/n”	yani	ń	(“in” Fransızca)	e
ش	sz	“س/s”	yumuşak	ś	kalın î	y
ج	dź	“ز/z”	yani	z	kalın “لام/lâm”	t

		"z/z"	ž
--	--	-------	---

"j" ve "w" Almandaca olduğu gibi yani "ی" ve "و" telaffuz edilmektedirler. "q" ve "x" yalnız ecnebî kelimelerde isti'mâl edilir. Almandanın "ö" ve "ü"leri şeklen de lafzan da Latin harfleriyle yazılan Slav dillerinde mevcûd değildir.

Çekoslovakçada uzun sadâlilar Macarcada olduğu gibi "aksentegu"⁴ ile yazılmaktadırlar. Çekler tarafından "d, g, k, t" nin sağ tarafına ve üstüne vaz' edilen apostrof ise bu seslerin tabi'atına yarayan bir "ی" makâmındadır. Bu "ی" yi "e" nin önünde telaffuz ettirmek için bu son harfin üstüne apostrof değil ters bir "aksan sirkonfleks" vaz' etmektedirler. Polonezce de olduğu veçhile "اورمق/ vurmak" daki "و" gibi telaffuz edilen "u" nun üstüne vaz' edilen ufak bir "o" ise bu sadâlinın kısa telaffuz olduğuna alâmettir. "k" ve "g" "ق" ve "غ" mukâbilidir. Çekoslovak elifbâsının husûsiyetleri göze çarpan diğer harfleri ise yazımızdaki mukâbilleriyle şunlardır:

(ژ)	ř	عی/i kalın	y
(ش)	š	تس	c
ژ	ž	چ	č
		ن	yani ñ

"q", "w" ve "x" harfleri yalnız ince kelimelerde bulunabilmektedir.

Hırvatçanın husûsiyeti bâlâda îzâh edilen iki Slav elifbâlarındakilere benzemesindedir. Ma'mâfih Hırvatçada sadâlilerin üstünde işâret yoktur. İşâretli harfler yalnız müttefeşiler olup bunlar bir sistem dâhilinde olmak üzere "č" = "چ", "š" = "ش" ve "ž" = "ژ" dir. "s" her vakit "س", "j" "ی", "l" yani "ل", "nj" yani "ن" gibi telaffuz edilmekte kalın "lam" "l" işâretle gösterilmemektedir. "ç" ye yakın bir sadâ veren seniyye-i hâsiyyeti zâhir olan Sırpça- Hırvatçaya has bir ses "đ" tarzında yazılmaktadır. "č" harfi de "ç" ye yakın olup asla bir "ك" den inkişâf etmiştir. Millî sarfçılar ve fonetikçilerce telaffuzu "č" den ayrı bulunmaktadır. Hatta Bosna ve Hersek Müslümânlarının "ويچ/vič" ile nihâyetlenen isimleri de bu sonrakiler tarafından Türkçede "ويك/vik" gibi yazıl原因miştir. Hırvatlardaki "c" harfi Polonezlerle Çekoslovaklarda olduğu veçhile "تس/ts" ye, "k" ve "g" de "ق" ve "غ" a mukâbilidir. Hırvatçada "q", "w" ve "x" harfleri ecnebî kelimelerle isimleri yazmaya yaramaktadır.

Arnavutlar ile İtalya'nın cenûbunda sâkin Hristiyan ırkdaşları İtalyan yazı tarzını ikmal ederek mu'âdil bir elifbâ ile dillerini yazdıktan sonra İstanbul'da 1870 de in'ikâd eden Arnavut kongresinden çıkan ve her savtı bir harf mahsûs ile edâ eden elifbâyı kabûl etmişlerdir. Bu elifbâya Yunan elifbâsından alınıp Latin harflerinde mevcûd yuvarlaklıkla tertîp edilen birtakım harfler ithâl edilmişti. Meşrûtiyet inkilâbından sonra tespît edilen iki Arnavut elifbâsında husûsiyet ibrâz eden harfler yazımızdaki değerleriyle şunlardır:

"لام/lâm"	kalın	"ll"	"ی"	j	"تس"	c	
"ر/r"	(roule)	tekriri	"rr"	"ق"	k	"چ"	ç
"ذ"	Arabi		"غ"	g	"ز"	x	
"dh"							
"ث"	Arabi		"ك"	q	"ج"	xh	
"th"							
			"گ"	gj	"ش"	sh	

⁴ Fransızca olan kelimenin yazılışı "accent aigu" şeklindedir.

	“ن” yani nj	“ژ” zh
--	-------------	--------

Latin harfleri birkaç seneden beri kabûl etmiş olan Azerbaycan'ın Bakü kongresindeki son mukarrerâtı bu harfleri Türklüğün yeni müesseselerinden biri hâline koymuştur. Bu elifbânın husûsiyetlerini gösteren harfler yazımızdaki değerleriyle şunlardır:

“ق”	“k”	“چ”	“ç”
“ك”	“q”	“ج”	“c”
		“او/u” “uzman”daki	“u”

Yuvarlağı değnekten tefrîk edilmiş bir “q” dan ibâret olan “q” nın “n” nin altına sağdan bir kıvrıntı vaz'ıyla teşekkül eden “n” sağır kâf

“z” nin mail çizgisini ikiye bölen bir hatta mâlik “z”

“e” nin ters şekli olan “ə” açık “ئه/e”

“o” nun içine mevzû' ufkî bir çizgi ile teşekkül eden “Ө” “olmak” daki “o”

Bu elifbâyı tamâmîyle Latin olmaktan men eden dört Rus harfi ise en ziyâde nazar-ı dikkati celb eden farklardandır. Fi'l-hakîka Azerceyca elifbâsında Ruscanın “z/z” sine tekâbül eden “з” harfi “ش/ş” yerinde, “اورمق/v-urmak” daki “او/u” sadâlisına tekâbül eden Rus “y” harfine aynı sadâli yerinde, Rusça ve Yunancada “خ/h” telaffuz edilen “x” harfi Latincedeki “x” harfinin şekliyle yine “خ/h” yerinde ve Ruscanın “b” sadâlisının mu'âdil şeklinden ibâret olan “ı” harfi de Türkçenin kalın “عى/ı” sı yerinde isti'mâl edilmektedir.

Kırımlılar, Kazanlılar Kırgızlar, Özbekler gibi Sovyet İttihâd-ı Türkleri nezdinde müsta'mel Latin elifbâsının husûsiyetleri ve Azerbeycan elifbâsıyla olan ziddiyetleri nazar-ı dikkati celb bir mâhiyyettedir. Aşağıki cedvelde ziddiyetleri gösteriyoruz.

Sâ'ir Sovyet İttihâd-ı Türkleri nezdinde	Azerbaycan'da	
“c”	“ç”	“چ”
“ç”	“c”	“ج”
“q”	“g”	“غ”
“g”	“q”	“گ”
“k”	“k”	“ق”
“k”	“q”	“ك”
“u”	“y”	“او” (رمق)
“y”	“u”	“او” (زملك)

Gerek Azerbeycan gerek sâ'ir Sovyet İttihâdı memleketleri Türklerinde “ə”, “Ө”, “x” ve “z” müşterektir. Kezâlik Azerbeycanın sağır “kaf”ını irâ'e eden harf ile sâ'ir Sovyet İttihâd-ı Türklerinin sedilli “n” i arasında fark yok gibidir. Azerbaycanlıların “з” ve “ı” larına mukâbil ise sâ'ir Sovyet İttihâd-ı Türkleri sedilli “ş” ve bir Rus sâ'iti olan ve Latin elifbâsının ufak bir “b” sine benzeyen “ь” i isti'mâl etmektedirler.

Yeni-Latin, Germen, Fin ve Macar, Slav, Arnavut milletleriyle Sovyet İttihâd-ı memleketlerindeki Türk kavimlerinin Latin elifbâsına getirdikleri ta'dilâtı, bu elifbâdaki harflerin bazılarına ilâve ettikleri işaretleri bir bakışta göstermek için aşağıki cedvelin elifbâyı sıra dâhilinde tertîbi muvaffak

görülmüştür. Tabîîdir ki cedvelde bütün bu millet ve kavimler nezdinde müşterek olan harflerin irâ'esinden sarf-ı nazar edilmiştir.

- "á" Macarca ile Çekoslovakya da meddli "a", İspanyolca da vurgulu "a"
- "à" İtalyanca da vurgulu "a", Fransızca da imlâyı "a"
- "â" Fransızca ve Arnavutça da meddli "a"
- "ä" Almancada, İskandinav dillerinde ve Fincede açık "e"
- "å" İsveç dilinde "o"
- "a_" Polonezcede enfa' "nun" (nazal n) ile "an"
- "aa" Almanca ve Fincede meddli "a"
- "æ" Almancada açık "e" : "ä"
- "ah" Almancada meddli "a"
- "ai" Fransızcada açık "e", İngilizcede "e" ve "ei"; diğer dillerde "a + i"
- "ão" Portekizcede enfa' bir "nun" ile "آن/an" ile "اون/un" arasında
- "au" Fransızcada "ô", İngilizcede "ô" ve "a"; diğer dillerde a + u
- "aw" İngilizcede "أو/ov", "أو/av", "ô"
- "ay" Fransızca ve İngilizcede "ئى/i" ve "ئى/iy" diğer dillerde a + y
- "c" Keltler ile Finlerde eski Latinlerde olduğu veçhile her yerde "k"; Polonezler, Çekoslovaklar, Hırvatlarla Macarlar ve Arnavutlar nezdinde ise her ne vaz'iyette olursa olsun "تس/ts" Azerbaycanlılarda her yerde "ج/c" diğer Sovyet İttihâd-ı Türklerinde her yerde "ç/ç"; kalın sadâhlar önünde Yeni-Latin ve Germen kavimlerinde "k"; ince sadâhlar önünde İtalyanca ve Romence de "ç/ç"; İspanyolcada "ث/s" (Amerikada 'س/s'); Portekizce, Fransızca, İngilizcede ve İsveç dilinde "س/s", Almancada "تس/ts"
- "č" Hırvatça ve Polonezcede "چ/ç"
- "č" Çekoslovakça ve Hırvatçada "چ/ç"
- "ç" Arnavutça ve Azerbaycan Türkçesinde "چ/ç"; Fransızca ile Portekizcede "س/s"
- "ch" İspanyolca ve İngilizcede "چ/ç", Fransızca ve Portekizcede "ش/s", Almancada şerâ'i (yasaları) ve haneki (ağzın tavanı, damak) telaffuzla "خ/h", Polonezcede şerâ'i telaffuzla "خ/h" İtalyanca ve Romencede "ك-ك/q"
- "cs" Macarcada "چ/ç"
- "cz" Polonezcede "چ/ç", Macarcada "تس/ts"
- "d" Çekoslovakçada islak yani ya'î "د/d"
- "đ" Hırvatçada "ج/c" ile "گ/k" ve "د/d" arasında
- "đ" "dz"den mürekkep olup el-yevm bi'l-hassa aromenlerde (Romenlerde) müsta'meldir.
- "dg" İngilizcede ince bir sâ'it önünde "ج/c"
- "dh" Arnavutçada Arabî "ذ/d"
- "dj" İsveç dilinde "ج/c", Fransızcada ecnebî kelimelerde "ج/c"
- "dsch" Almancada ecnebî kelimelerde "ج/c"
- "dž" Polonezcede "ج/c"
- "dž" Çekoslovakçada "ج/c"
- "é" Macarca ve Çekoslovakça da meddli "e", İspanyolca vurgulu "e", Fransızcada "ئى/i"

- “è” İtalyancada vurgulu “e”, Fransızcada açık bir nev’ “e”
- “ê” Fransızca ve Arnavutçada meddli “e”
- “ě” Çekoslovakçada: “ئه/i”
- “ë” Fransızcada çifte sa’itleri ayırmak için “e” ve (e muet/sessiz); Arnavutçada (e muet)
- “e” Polonezcede enfa’ “ن/nûn” ile “أن/ñ”
- “ea” İngilizcede meddli “i”, Romencede “يا/iy” diğer dillerde e + a
- “eau” Fransızcada “ô” İngilizcede “يو/yo-yu” başka dillerde e + a + e
- “ee” Fince ve Almandada meddli “e”, İngilizcede uzun “i”
- “eh” Almandada meddli “e”
- “ei” Fransızcada bir nev’ uzun “e”, Almandada “أى/ay” diğer dillerde “ئى/iy
- “eu” Fransızcada “اولمك/ölmek” deki “او/ö” İngilizcede “يو/yo” diğer dillerde e + u
- “ew” İngilizcede ba’zen “اورمق/vurmak” daki “او/u” ba’zen “ئو/uv”
- “g” Almanca, Macarca, Polonezce, Çekoslovakça, Hırvatça, Arnavutçada ve Azeri Türkçesinde ve her vaz’iyette “غ/g”; kezâlik kalın sa’itler önünde Sovyet İttihâdı memleketlerindeki şimâl ve şark Türklerinden başka bütün milletlerde “غ/g”, bu sonraki Türklerde her yerde “گ/g”. İnce sa’itler önünde İtalyanca ve Romencede “ج”, İngilizlerde ba’zen “ج/c” ba’zen “غ/g”, Fransız ve Portekizlerde “ج/j”, İspanyollarda “خ/h”, İsveçlilerde “ی/y”
- “g” Çekoslovakçada ıslak yani yâ’i “غ/g”
- “gj” Arnavutçada “گ/g”.
- “gn” İtalyanca ve Fransızcada “ن/n” ve sâkin “ئ” nin mezcî, bazı kere bu lisânlar da diğer dillerde g + n
- “gu” İspanyolca, Portekizce ve Fransızcada ince sa’itlerin önünde “غ/g”, diğer ahvâlde bu lisânların ilk ikisinde “غو/gu”, Fransızcada “گو/ku”, diğer dillerde g + u
- “i” Macarca Çekoslovakçada meddli “i”, İspanyolcada vurgulu “i”.
- “î” İtalyancada vurgulu “i”
- “ï” Fransızca ve Arnavutçada meddli “i”
- “ie” Almandada meddli “i”
- “ih” Almandada meddli “i”
- “ii” Fransızcada meddli “i”
- “j” İtalyanca, Almandada, İskandinav dillerinde, Fince, Macarca, Polonezce, Çekoslovakça, Hırvatça, Arnavutçada ve Azerbaycan ile sâ’ir Sovyet İttihâdı memleketlerindeki Türklerin lehçelerinde “ئ”; Romence, Portekizce ve Fransızcada “ج/j”, İspanyolcada “خ”, İngilizcede “ج/c”
- “k” Yeni-Latin elifbâlarında yalnız ecnebî kelimelerin tahrîri için müsta’meldir. İsveç dilinde ince sa’itler önünde “چ” diğer lisânlarda her yerde “ق/k”
- “k” Çekoslovakça ıslak yani ya’î “ق/k”
- “l” Hırvatçada kalın “لام/lâm” Arnavutçada ıslak “لام/lâm”, diğer dillerde ale’l-âde “لام/lâm”
- “ł” Polonezcede kalın “l”
- “lh” Portekizcede ıslak (ya’î) “لام/lâm”
- “lj” Hırvatçada ıslak (ya’î) “لام/lâm”
- “ll” İspanyolcada ıslak (ya’î) “لام/lâm”
- “ll” Arnavutçada kalın “لام/lâm”

- "m" Portekizcede kelime sonunda enfa' "n"
- "n" Polonezcede islak "n" ('نون/nûn' ile sâkin 'يا/ye" nin mezcî
- "ñ" Çekoslovakçada islak "n"
- "ñ" İspanyolcada islak "n"
- "ng" İngilizce, Almanca, İsveçcede ve Fince genizden telaffuz edilen "n"
- "nh" Portekizcede islak "n"
- "nj" Hırvatça ve Arnavutçada islak "n"
- "ó" Macarca ve Çekoslovakçada meddli "o", İspanyolcada vurgulu "o"
- "ò" İtalyancada vurgulu "o"
- "ô" Arnavutçada meddli "o", Fransızcada meddli ve pek kapalı bir nev' "o = au, eau"
- "ö" Almancada, İsveç dilinde, Fince ve Macarcada "اولمك /ölmek" deki "او/ö"
- "ø" Danimarka yazısında = "ö"
- "Ө" Azerbaycan ve sâ'ir Sovyet İttihâdı Türkleri yazısında = "ö"
- "Ŏ" Macarcada meddli "ö"
- "œ" Fransızca ve Almancada = "ö"
- "œ" Portekizcede çok enfa' bir "nun" ile "اون/ön" ve "œ" arasında
- "oh" Almancada meddli "o"
- "öh" Almancada meddli "ö"
- "oi" Fransızcada "او/o - ا/a", diğer dillerde o + i
- "oo" Almancada ve Fince meddli "o"
- "öö" Fince meddli "ö"
- "ou" Fransızcada "اورمق/urmak" daki "او/u" İngilizcede "ö" ve "أو", diğer dillerde o + u
- "où" Fransızcada = ou
- "ow" İngilizcede "او/o" ve "ö"
- "ph" Portekizce, Fransızca, İngilizce ve Almancada "ف/f"
- "q" Fransızcada (çoq ve cinq kelimelerinde) "ق/k", Azerbaycanlılar ve Arnavutlarda "ك"
- Azerbaycanlılardan başka Sovyet memleketleri Türklerinde "ق/k"
- "qu" İtalyanca ve İngilizcede "k" ve "u" ('اورمق/urmak' daki 'او/u'), Fransızcada mu'ayyen kelimelerde İtalyanca ve İngilizcede olduğu gibi, Almanca ve İsveçcede "ق/k" ve sâkin "و", İspanyolca, Portekizcede ve Fransızcanın kelimâtında "k"
- "ř" Çekoslovakçada "ر/r" ile "ž/j" arasında
- "rh" Yunani aslından olan ve Portekizce, Fransızca, İngilizce ile Almancada bulunan kelimelerde ale'l-âde "ر/r"
- "rr" Arnavutçada tekriri (roulé) "ر/r"
- "rz" Polonezcede "ر/r" ile "ž/j" arasında fakat "ž/j" liği "ر/r" liğinden ziyâde mahsûs
- "s" İtalyanca, Potekizce, Fransızca ve İngilizcede iki sadâlı arasında verneli (bitişik) iniflâki sesler önünde veya ardında "z/z", kelimenin başında sadâlıların vernesiz iniflâki seslerin önünde veya ardında "س/s", kelimenin sonunda kezâ "س/s"; Almancada kelimenin başında sadâlılarla renneli (avaz-yüksek sesli, çınlamalı) iniflâkilerin önünde ve iki sadâlı sadâlı arasında "z/z", kelimenin başında "p" ve "t" nin önünde "ش/s" kelimenin sonunda "س/s"; İtalyancanın Toskana lehçesinde,

Romence, İspanyolca, İsveççe, Polonezce, Çekoslovakça, Hırvatça, Arnavutçada ve Azerbaycanla sâ'ir Sovyet memleketleri Türkleri lehçelerinde her vaz'iyette “س/s”, Macarcada her yerde “ش/ş”

- “ś” Polonezcede yumuşak ya’î “س/s”
- “š” Çekoslovakça ve Hırvatçada “ش/ş”
- “ş” Romenlerde ve Azerbaycanlılardan başka Sovyet İttihâdı Türklerinde “ش/ş”
- “sch” Almandada “ش/ş”
- “sh” İngilizcede “ش/ş”
- “sj” İsveç dilinde “ش/ş”
- “sk” İnce sadâlîlar önünde İsveç dilinde “ش/ş”
- “skj” Kalın sadâlîlar önünde İsveç dilinde “ش/ş”
- “ss” Fransızca ve Almandada “س/s” ve mükerrer “س/s”, diğer lisânlarda mükerrer “س/s”
- “ſs” Almandada “س/s”
- “sz” Polonezcede “ش/ş”, Macarcada “س/s”
- “t” Çekoslovakçada ya’î “t”
- “ť” Romencede “ts”
- “tch” Fransızcada ecnebî kelimelerde “چ/ç”
- “th” Portekizce, Fransızca ve Almandada “ت/t” İngilizcede peltek “ث/s” ve “ذ/d”, Arnavutçada peltek “ث/s”
- “tj” İsveç dilinde “چ/ç”
- “tsch” Almandada “چ/ç”
- “tz” Almandada “تس/ts”
- “u” Fransızlarla Azerbaycan Türklerinde “اوزمک /üzmek” deki “او/ü”; İsveç dilinde bu “او/u” ile “اورمق/urmak” daki “او/u” arasında İngilizcede muhtelif kıymette, diğer dillerde ise “اورمق/urmak” daki “او/u”
- “ú” Macarlarla Çekoslovaklarda meddli “u”, İspanyollarda vurgulu “u”
- “ù” İtalyanlarda vurgulu “u”
- “û” Fransızcada uzun “u” (“اوزمک /üzmek” deki “او/ü”)
- “ů” Çekoslovaklarda kesik “u”
- “ü” Almanca ve Macarcada (“اوزمک /üzmek” deki “او/ü”)
- “ű” Macarcada meddli “ü”
- “uh” Almandada meddli “u”
- “üh” Almandada meddli “ü”
- “v” Almanca, Hollandaca ve Flamanca “ف/f” diğer dillerde “و/v”
- “w” Almanca, Hollandaca, Flamanca ve Polonezcede “و/v”, İngilizcede “او” ya benzeyen bir sadâsız (Arapçanın “واو/vav” ı), Büyük Britanya Keltleri nezdinde “اورمق/urmak” daki “او/u” diğer elifbâlarda bu ihtivâ eden ecnebî kelimelerin tahrîri için kabûl edilmiştir.
- “x” Fransızca, İngilizce ve Almandada “قس/ks”, Portekizcede “قس/ks” ve “ش/ş”, Arnavutçada “دز/dz”, Azerbaycan ve sâ'ir Sovyet memleketleri Türkçelerinde “خ/h”, diğer lisânlarda ecnebî kelimelerde “قس/ks”.
- “xh” Arnavutçada “ج/c”

"y" İspanyolca, Portekizce, Fransızca, İngilizce ve Almancada "i" Polonezce ve Çekoslovakçada kalın "عی/iy" Azerbaycan Türkçesinde "اورمق/vurmak" daki "او/u", İskandinav dillerinde, Fince ve Arnavutçada, Azerbaycan'dan başka Sovyet İttihâdı memleketleri Türkçesinde ve Yunani aslından olan kelimelere mahsûs olarak Alman âlimleri nezdinde "اوزمق /üzmek" deki "او/ü"

"z" İtalyancada "تس/ts" ve "دز/dz" Almancada "تس/ts", Romence, Portekizce, Fransızca, İngilizce, Macarca, Polonezce, Çekoslovakça, Hırvatça, Arnavutçada ve Azerbaycanla sâ'ir Sovyet memleketleri Türkçelerinde "ز/z" İspanyolcada peltek "ث/s" (Amerikada 'س/s'), İsveç dilinde ve Fince bu harf ecnebî kelimelerde "س/s" telaffuzuyla.

"ż" Polonezcede ya'î "ز/z"

"z" Polonezcede "ż/z"

"ž" Çekoslovakça ve Hırvatçada "ž/z"

"z" Eski Arnavut elifbâsında "ž/z"

"zh" Şimdiki (Arnavut elifbâsında z)

"zs" Macarcada "z/z"

Tedkîkâtımız esnâsında gerek asıl Latin elifbâsıyla buna Avrupa milletleri tarâfından ilâve edilen işâretli ve mürekkep harfleri ve gerek Türkçeye Latin harflerinin tatbîki zımninde milletdaşlarımız ve ecnebîler tarâfından raporumuzun tanzîmi târîhine kadar vâki' olan teklîfleri nazar-ı i'tibâra almış bulunuyoruz. Avrupada Türkçeyi öğretmek için Latin harfleriyle neşredilen metinlerde ekseriyet üzere millî yazı tarzlarının te'siri görülmektedir. Buna binâ'endir ki bu kitâplarda sırf ilmî bir maksatla isti'mâl edilen harfler sistemi elverişli olamazdı. Hey'etimize gönderilen veyahut neşredilip nazar-ı i'tibâra alınan Türkçeye mahsûs Latince elifbâ projelerinin tafsili pek çok sayfalara ihtiyâc hissettirdiğinden sadece bunların esâsı fikirlerini işâret ile iktifâ ediyoruz.

Bu projelerin sâhiplerini üç gruba tefrîk etmek mümkündür.

Birinci Grup: Latin harflerinin büyük bir kısmını asıllarından aykırı kıymetlerle kabûl ederek Arabî harflerinin mahreçlerini tamâmıyla göstermek ve bu sebeple müte'addid yeni şekiller ihdâs etmek isteyenler.

İkinci Grup: Birinci kısımdakiler gibi hareket etmekle berâber daha az mikdâr şeklin ta'dîl veya ihdâsını talep edenler.

Üçüncü Grup: Âleme müstenid beyne'l-milel fonetik kıymette bir elifbâyı model ittihâz edenler.

Bu yolda projeler gönderen zevâtın isimlerini şu taksîmâta göre aşağıya derc ediyoruz.

- I. Grup: Zonguldak ashab sanatından Alî Ziyâ Efendi, Borlu'dan Hoca-zâde Ömer Fevzî Bey, Hayrî Bey, Erzurum'dan askerî bakteriyoloji-hâne baytarı müdürü M. Nûreddin Bey, Sâbık Beşinci Kolordu Kumandanı Nâcî Paşa.
- II. Grup: Selanik'ten Agop Artinyan Efendi, İstanbul'dan Edmon Manazaganyan Efendi, Balyazâde R. Alî Bey, Diyarbakır-Antep'ten Mehmet Sâkin Bey, Kahire'den Mehmet Şerîf Hâfız Bey, Antalya Sıhhiyye ve Mu'avenet İçtimâ'iyeye Müdüriyyeti Kâtibi Ârif Bey, Ankara'da Kâ'im-makâm Alî Bey, İstanbul'dan Gad Franko Bey, Antalya Orta Mektebi Fransızca Mu'allimlerinden Alî Vasfî Bey, Mücîb Hasan Bey.
- III. Grup: İskeçe'den Hafız oğlu Ahmet Rasim Bey, Turgutlu'dan (kasabadan) Herseki Mehmet Adil Bey, Adapazarı'na mülhak Taşlık Köyünden Mu'allim Hacı Mehmet zâde Ahmet Hamdî Bey, İstanbul'da Sultanahmet'te mukim Alî Fehmi Bey, New York'tan Elektrik Mühendisi Mu'allim Abdullah Hamdî Bey, Hâriciye Vekâletinden Tahsin Ömer ve Nusret Ömer Beyler, Genç işçilerimizden Ziyâ Efendi Romanyadan Mu'allim Hâlim İsâ Efendi, İbrâhîm Necmî Bey, Fransa İzmir General Konsolosu Mösyo Artur Guy İstanbul'dan Her Doktor Karl Muley, Viyana'dan mütekâ'id Mîr-âlây Her Adolf Pietsch, Londradan Mister R. Grant Brown, Robert Kolej fonetik Mu'allimi mister Edmund Tilly.

Beyne'l-milel fonetik cem'iyeti yazı usûlünün Türkçeye tatbîkini tavsiye eden mister Tilly'in projesi layık olduğu ehemmiyetle tedkîk olunmuştur. Mister Tilly bu cem'iyetin yazısını basît, orta ve dakîk şekillerde olmak üzere üç sistem dâhilinde Türkçeye tatbîk etmiştir. Kendisi bu üç nev (çeşit) yazıda Türk savtlarının birkaçına mukâbil şu harfleri isti'mâl etmektedir.

ش	f	غ	g	او اولمك /ölmeK deki	œ
چ	tf	گ	ı	او اوزمك / yüzmek deki	y
ژ	ʒ	ی	j	ق	k
ج	dʒ	لام (kalın)	†	ك	c

Türkçeye Mahsûs Latin Harflerinin İntihâbı ve Bu Husûsta Takip Edilen Esâslar

Şimdiye kadar gördüğümüz müte'addid harflerin tedkîki bizi şu hakikat karşısında bulundurmıştır: Asla Latin elifbâsında Türk dilinin tekmîl savtları mevcûd değildir. Bu savtları edâ etmek için ya çift harflerin kabûlü veya birkaç tek harfe işâretler ilâvesiyle yeni şekiller ihdâsı zarûreti vardır. Hey'etimiz bu zarûret karşısında ilk önce eski Latin elifbâsına ancak "ش/ş, چ/ç, ژ/j, ج/c" ve yumuşak (غ/g, گ/g) harflerinin ilâvesiyle Türkçenin savtı âhenk kâ'idesine muhalif olarak ince sadâlîlarla kalın, kalın sadâlîlarla ince okunan Arabî ve Fârisî kelimelere mahsûs olarak "c" ve "g" harfleri için bir sûret tesviye ihdâsını ve sadâlîların temdîdi için bir "aksan sirkonfleks" isti'mâlini düşünmüştür. Ma'mâfih harflerimizin intihâbında eski Latin telaffuzu ile berâber Avrupa'nın asrî dillerindeki harflerin telaffuzu da nazar-ı i'tibâra alınmıştır. Tavzihe medâr olmak üzere yukarıdaki cedvellerin birinde derc edilen eski Latin harflerinden - hangilerini hîçbir savtı tebeddüle uğrayarak tertîp ettiğimiz elifbâya idhâl ettiğimizi - bu elifbânın harcına çıkarıldığı hâlde lisânımıza girmesi muhtemel ilmî ta'bîrlerde bulunacak harflerin hangilerinden ibâret olduğunu - ve bu harflere ne değer verdiğimiz gösterdikten sonra Türkçeyi yazmaya yarayacak elifbânın itmâmı için kabûl edilen yeni harfleri derc etmek istiyoruz.

Latin elifbâsındaki şu harfler:

a	أ	i	ئ	p	پ
b	ب	k	ق (kalın sadâlîlarla)	r	ر
d	د	k	ك (ince sadâlîlarla)	s	س
e	ه	l	ل	t	ت
f	ف	m	م	u	او (-rmak/رمق)
g	غ (kalın sadâlîlarla)	n	ن	v	و
g	گ (ince sadâlîlarla)	o	او (-lmak/لمق)	z	ز
h	ه				

Hey'etimizin teşkil ettiği elifbâda yanlarında Arabî harflerle gösterilen değerleriyle alınmakta; ecebî kelimelerde bulunabilecek olan şu harflerde:

œ	ه	qu	قو
œ (لمك/-lmek)	او	x	كس-قس)

Eski beyne'l-milel telaffuzlar ile muhâfaza edilmektedir.

Elifbâımızda işâretli olmak üzere Arabî ile Fârisînin meddli (uzun) sadâlîlarını göstermeğe yarayan aksan sirkonfleksli "â", "î" ve "û" dan başka iki noktalı "ö" ve "ü" vardır ki bu sonrakilerden birincisinin kıymeti "اولمك/ölmeK" deki, ikincisinin ise "اوزمك" deki "او/ü" ler gibidir. Sadâsızlardan ise mütefeşsi (fisiltılı) harf olan "ش/ş", "چ/ç", "ج/c" ve "ژ/j" mevcûd olup bunların ilk ikisi işâretli olarak alttan sedilli olarak "ş", "ç" sûretinde üçüncüsü "c" ile dördüncüsü ise "j" ile gösterilmiştir. Türkçe veya Türkçeleşmiş kelimelerde (ك - ق) in sadâlî harf aldıkları zamân munkâlib oldukları yumuşak (غ - گ) yi ale'l-âde (غ - گ) den tefrîk edebilmek için bu sonraki harflerin temsil edildiği "g" üzerine bir hilâlcik vaz'ıyla "ğ" harfi ve nihâyet sağır kaf dediğimiz gunneli hâlki sesin sadece imlâda ve nâdiren irâ'esi için "n" üzerinden Arabî med'e benzer bir işâretle "ñ" harfi ihdâs edilmiştir. Bu son iki harf, işâretlerinin ayrıca yazılmasına binâ'en elifbâya dâhil olmayıp sarfda rolleri izâh edildiği

zamân gösterilmektedir. İnce ve kalın "Lâm" ların tefrîki için bazı kâ'ideler vaz'iyile iktifâ edilmiştir. Hemze ile ayn için ayrıca bir harf tahsis edilmeyip bir apostrofun, kalın "عی" içinde noktası silik "ı"nın isti'mâli münâsip görülmüştür.

Aksansız konfleksi "â, î, û" ile "j" ve "y" sadâsızları Fransızcadan; taramalı "ö", "ü" Almanca ve Macarcadan; "ş" Romenceden; "ñ" de İspanyolcadan alınmıştır.

"j" Fransızca, Portekizce ve Romencede "ž/j" ye "y" Fransızca, İspanyolca, Portekizce ve İngilizcede "ی" ye; "ş" Romencede ve Azerbaycanlılardan başka Sovyet İttihâdı memleketleri Türklerinin yazısında "ش/ş"; "ç" Azerbaycan Türkçesiyle Arnavutçada "ç/ç" ye tekâbül etmektedir. Fransızlar ile Portekizler "ç" ye "س/s" sadâsını vermekte iseler de, ince sadâlilar önünde Latinlerin "ك/k" telaffuz etmiş olduğu "c" ye İtalyanlarla Romenler aynı vaz'iyette "ç/ç" sadâsını vermekte, İngilizler ile İspanyollar, Macarlar, Polonezler, Çekoslovaklarla Hırvatlar ise lisânlarındaki "ç/ç" sadâsını sırasıyla "ch, cs, cz, č" sûretinde edâ etmektedirler. Sadece imlâ-i bir işâret olmak üzere muhâtabları gâiblerden tefrîk için isti'mâl ettiğimiz "ñ" harfi İspanyolcada Fransızcanın "gn" sadâsına hâ'izdir. Ma'mâfih esâsen Anadolu ve sâ'ir Türk memleketleri lehçelerinde tamâmen genizden telaffuz edilen bu harfin temsil ettiği "ng" fonetik nokta-i nazardan "gn" memzûc harfinden uzak değildir. "ğ" harfi hey'etimizden fonetik usûllerine tevfikân ihdâs edilmiştir.

Aşağıda arz edilecek sebepler üzerine tek sadâ veren çift harflerden tevakkî' edilmesi neticesi olarak elifbâımızda kabûl edilen bu işâretli harflerin âdedi diğer mu'âsır medenî Avrupa milletlerinin işâretli harflerine nispetle çok değildir. Bu beyânâtımızı te'yîd maksadıyla yukarıda îzâh edilen on yedi elifbânın mürekkeb olduğu noktalı ve noktasız harflerin mikdârını, bu elifbâların isti'mâl ettikleri işâretli ve çift harflerle hîç isti'mâl etmedikleri veyahut ecnebî kelimelerin tahrîrinde kullandıkları harfleri gösteren ve hey'etimizin tertîp ettiği elifbâ ile mukâyeseye müsâ'it bulunan âtîdeki cedveli derc ediyoruz:

a æ b c d e f g h i j k l m

Diller	Tek ve Noktasız Harfler	Tek ve Noktalı Harfler	İşâretli veya Latin Elifbâsına İlave Edilmiş Harfler
Latince	24	2	à è ì ò ù â ê î ô û
İtalyanca	20	2	à è ì ò ù
Romence	19	2	â ă ă è î ï ò ũ ș Ț ț
İspanyolca	21	2	ñ
Portekizce	21	2	ç
Fransızca	24	2	à â é è ê î ô û ë ï ü ù ç
İngilizce	24	2	(ç) : façade

Almanca	24	2	ä ö ü
İsveç Dili	22	2	å ä ö
Fince	18	2	ä ö
Macarca	21	2	á é í ó ő ú ö ü
Polonezce	21	3(Ż)	ą ę ć ń ś ź ż †
Çekoslovakça	21	2	á é í ó ú ů ć č ě ř š ž d' g'
Hırvatça	20	2	ć č đ š ž
Arnavutça	23	2	â ê î ô û ŷ ë ç
Azercaycan Türkçesi	23	2	ç n, ⊖ ɔl z ^z ə
Diğer Sovyet Memleketleri Türkçesi	23	2	ç n, ⊖ ɔl ş z ^z b
Türkçe	21	2	â î û ö ü ı ç ş ğ ñ

n o œ p q r s t u v w x y z

Çift Harfler	Elifbâlarda Bulunmayan Harfler
ch ph rh th	k w
ch gh ci gi gli gn sc sci	æ k œ w x y

ce ge ch gh	æ k œ q w x y
ch gu qu ll	æ k œ w x
ão ch ph rh th lh nh gu qu	æ k œ w
ai ay au eau ei eu œu oi ou ch (kh) ph th rh ill gn gu qu ge (tch)	æ
ai ay au aw ea eau ee ei eo eu ew oo ou ow ch ck ph rh th sh gh (kh) qu ng dg	æ
aa ee ie ue ah eh ih oh õh uh üh ch ck ph rh th sch ß tsch ng	.....
dj sj tj sk skj ng	œ w z
aa ee ii oo õõ yy ng	b c æ q w x
cs cz ly ny gy ty sz zs	æ œ q w x
cz sz dž	æ œ q x
dž	æ œ q w x
lj nj	æ œ q w x y
dh th xh zh sh ll rr gj nj	æ œ w
	æ œ w
	æ œ w
gh kh	æ œ q w x

Şurasını ilâve edelim ki hey'etimizin tertîp ettiği elifbâda mevcûd işâretli harfler îcâbında kâbil tahlîl bulunmaktadırlar. Bu husûsta Romanyalıların usûlüne tebâ'iyet edilmiştir. Romen dilindeki neşriyâtta "ş" ile yazılan bir isim has Fransızca olarak Romanyada neşredilen gazetelerde "sh" ile

gösterilmektedir. Meselâ “ştirbei”⁵ familya ismi Fransızca çıkan Romen gazetelerinde “Shtirbei (y)” yazılmaktadır. Bu usûlün bi’l-hassa telgraflarda isti’mâli beyne’l-milel anlaşma suhûleti (kolaylık) nokta-i nazardan çok faydalıdır. Telgrafta aksanlı harflerle “ğ” ve “ñ” işaretlerinden tecrît, taramalılarda ya işaretlerinden tecrît veyahut Alman usûlünce “œ” ve “ue” ile ibrâz edilebilirler. Kalın işaretli harflerin telgraf muhâberâtı için münâsîp gördüğümüz şekilleri şöylece gösteriyoruz:

sh = ş

ch = ç

Elifbâımıza hasır edilen harflerin mevcût Avrupa elifbâlarındaki değerleri vâzih sûrette âtîdeki cedvelde gösterilmektedir. Cedveldeki ufak çizgiler ecnebî elifbâsı harfinin bizim elifbâdaki harflerle bir değere mâlik olduğuna iki nokta işâreti ise harfimizin ecnebî dilde mukâbilleri bulunmadığına delâlet etmekte tekmiî elifbâlarda müşterek olan harfler ise gösterilmemektedir.

Türk Elifbâsını Teşkil Eden Harflerin Muhtelif Lisânlarda Mukâbilleri

Hey’etimiz Elifbâsının Değerleri	Hey’etimizin Tertîp Ettiği Elifbâ	Kırım ve sâ’ir Şimâl ve Şark Türkleri Elifbâsı	Azerbaycan Türkleri Elifbâsı	Latince	İtalyanca	Romence	İspanyolca	Portekizce	Fransızca
î (uzun)	â	..	..	—	..	..	..	..	—
ج	c	ç	—	..	g(e)	g(e)	..	..	dj
چ	ç	c	—	..	c (e)	c (e)	ch	..	tch
غ	g (a)	q	—	—	—	—	—	—	—
گ	g (e)	—	q	—	gh	gh	gu	gu	gu
گ – غ	ğ	..	ı	..	..	..	..	..	..
عى (kalın)	ı	b	ı,	..	..	î, â	..	..	..
ای (uzun)	î	..	..	—	..	..	..	..	—
ژ	j	z ^z	z ^z	..	..	—	..	—	—
ق	k (a)	q	k	c	c	c	c	c	c
ك	k (e)	—	q	c	ch	ch	qu	qu	qu
ڭ (sağır)	ñ	ņ	n,	..	..	..	..	..	(n)

⁵ Osmanlı Devleti’nden ayrılan Eflak ve Boğdan Prenslüklerinin 1881 yılında kurdukları Romanya Krallığını bir süre yöneten hanedanlığın adıdır.

او (-lmek)	ö	Θ	Θ	œ	..	..	..	..	œ, eu
س	s	—	—	—	—	—	—	—, ss	—, ss
ش	ş	—	з	..	sc(e)	—	..	ch	ch
او (-rmak)	u	—	y	—	—	—	—	—	ou
او (uzun)	û	..	..	—	..	..	..	..	oû
او (-zmek)	ü	y	u	y	..	..	..	..	u
و	v	—	—	—	—	—	—	—	—
ی	y	j	j	j	j	j	—	—	—
ز	z	—	—	—	s	—	..	—	—
Hemze ve ayn	‘	—	—	..	..	..	..	..	..

İngilizce	Almanca	İsveççe	Fince	Macarca	Polonezce	Çekoslovakça	Hırvatça	Arnavutça	Telgraf Muhâberâtı
..	aa, ah	..	aa	á	..	á	..	—	a
g(e),dg(e)j	tsch	dj	..	..	dż	dž	đ	xh	—
ch,	d-ch	tj	..	cs	cz	č	č	—	ch, c
—	—	—	..	—	—	—	—	—	—
—	—	..	..	gy	—	—	—	gj	—
..	..	..	..	..	..	..	..	..	g
..	..	..	..	..	y	y	..	..	i
..	ie, ih	..	ii	í	..	í	..	—	i

s...	..	..	..	zs	ž	ž	ž	zh	—
—, c	—, c	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	q	—
ng	ng	ng	ng	..	..	..	..	..	n
..	—	—	—	—	..	..	..	..	œ, o
—, ss	—, ss	—	—	sz	—	—	—	—	—
sh	sch	sk(e),skj,sj	..	s	sz	š	š	sh	sh, s
—...	—	—	—	—	—	—	—	—	—
..	uh	..	uu	ú	..	ú	..	—	u
..	—	y	y	—	..	..	..	y	ue, u
—	w	—	—	—	w	—	—	—	—
—	j	j	j	j	j	j	j	j	—
—	s	..	..	—	—	—	—	—	—
..	..	..	..	..	..	..	..	..	e

Raporumuzun başlangıcında mâhiyet kısaca tespît edilmiş olan lisânımız için lâzım gelen harfleri intihâb husûsunda nazârî ve bi'l-hassa ve ilmî îcâpları düşündük. Nazârî îcâp yazımızın, tabi'î ve ictimâ'î bir müessese olan lisânın savtı millî beniyyesine uygun olması, ilmî îcâpta aynı yazının el ve gözü, zihin ve rûhu yormayacak ve üzmeyecek bir kolaylık ve güzelliği hâ'iz bulunmasıdır. Bu iki nev' îcâbı her zamân tamâmıyla yerine getirmek mümkün olmamış, bunun için lüzûmuna göre ba'zen birincisi ba'zen de ikincisi tercih ve ihtiyâr edilmiştir. Bu husûsta vereceğimiz îzâhat keyfiyeti daha iyi tenvîr edecektir.

Yeni bir yazıda aranacak ilk vasıf, harflerin temsîl edecekleri ses unsûrları arasında hiçbir iltibâsa mahal vermemeleri ve bu harflerden her birinin irâ'e ettikleri seslerle olan nispetleri ile mütênâsip bir tarzda tek bir işâret hâlinde tespît edebilmeleri keyfiyettir. Şu kadar var ki bu dakîkiyyet ve tenâzur ale'l-âde isti'mâl için vücûda getirilecek bir yazıda pek ileriye götürülmemek ve mevcût seslerin sadece unâmüzeci mâhiyyette ve orta evsâftakilerinin irâ'e ve temsîliyle iktifâ etmekte iktizâ eder. Bu ise âmelî bir îcâp olmakla berâber evvelkisi kadar mühimdir. Ondan dolayıdır ki herhangi bir lisân için ilmî nokta-i nazardan daha dakîk bir yazı sistemi vücûda getirmek hatta bunları

tamâmıyla beyne'l-milel fonetik işâretlerle irâ'e etmek mümkün olduğu hâlde, kabûl ettiğimiz sistemde bundan tevakkî edilmiştir. Hey'etimiz târîhî bazı şerâ'it netîcesinde mu'ayyen bir şekil almış olan şu veya bu ecnebî elifbâlardaki usûlden mülhem olmayarak doğrudan doğruya millî fonetiğimiz (savtiyetimiz) ihtiyâcâtının her şeyin fevkinde tutulmasını esâs ittihâz etmiştir.

Millî fonetikten bahsettiğimiz zamân şüphesiz münevver sınıfın konuştuğu ince İstanbul şîvesini murâd ediyoruz. En iyi Türk telaffuzunun ve edebî dilimizin mühdî İstanbul olduğuna göre hey'etimiz İstanbul'un münevver sınıflarına hâs bu edebî ve güzîde telaffuz esâs tutulmak ve Türkçenin beniyyesiyle alâka-dâr olan bazı fonetik husûsiyetleri nazar-ı dikkatten kaçırılmamak şartıyla, bütün kelimelerin mümkün olduğu kadar söylendiği gibi yazılmasını te'mîn etmek istemiştir. Şu sebebe mübennîdir ki İstanbul şîvesinde bulunmayan sağır kaf'ı göstermek için hey'etimiz yeni bir harf tespît veya icat etmek lüzûmünü hissetmiş ve "n" harfini ancak sarf kitâplarında rolü îzâh edilecek bir işâretle tevşîh ederek bu sûretle husûle gelen "ñ" şeklinin "اونده/önde", "اونده/önde" gibi yerlerde iltibâsı def'i için isti'mâlini tavsiye etmeyi kâfi görmüştür.

Bahsettiğimiz ilmî îcâplardan biri yeni harflerin tahsîs edilecekleri seslerin irâ'esi husûsunda hîçbir iltibâsa mahal vermemesi ve diğer seslerle olan tenâzurîde muhâfaza etmesidir. Bundan dolayıdır ki hey'etimiz eskiden beri sert ve yumuşak telaffuzları tefrîk edilmeyen (ğ/g) harfinin bu telaffuzlarından yumuşak olanının bir işâretle gösterilmesini te'mîn etmek istemiştir. Diğer taraftan Arap elifbâsının iki harfiyle gösterilen "گ - غ" ve "ق - ك" telaffuzlarının Latin elifbâsında olduğu gibi birer harfle edâ edilmesini hey'etimiz ilmî bir zarûret olarak telakkî etmiştir. Fi'l-hakîka hâlis Türkçe kelimelerin beniyyesi tedkîk edilince der-hâl görülür ki bunlarda ince sadâlî harflerin önünde "گ" sesi gelebilirken bunlar önünde "ğ/g" sesi hîçbir sûretle mevcûd bulunmamaktadır. İnce bir sa'ite takdim eden bir "ğ/g" yi hâvî ecnebî ve bi'l-hassa Avrupalı bir kelimenin meselâ "Gesellschaft" kelimesinin Türkler tarafından "گه" ile telaffuz edilmesi dilimizin bu savtı beniyyesi îcâbatındandır. "ه" nin doğru telaffuzu için elifbâmıza bir sûret tesviye vaz' edilmekle berâber bu hâkim îcâbat nazar-ı dikkate alınmış ve "g" harfine kalın bir sadâlî ihtivâ eden bir hecede "ğ/g" telaffuzu ince bir sadâlî harfi bulunan bir hecede ise "گ" telaffuzu tahsîs edilmiştir. Türkçemiz Arap harfleriyle yazılmaya başladığı zamân dedelerimiz millî fonetiğimizin bu husûsiyetini fark etmediklerinden ancak zâhirî telaffuza bakarak ve şüphesiz Arap - Acem elifbâsında mevcûd iki harfin te'sîri tahtında kalarak "g" savtını iki harfle ibrâz ettikleri gibi kalın sadâlîlere refâkat eden "k" savtını da "ق" harfiyle ince sadâlîlere refâkat eden aynı savtı ise "ك" harfiyle göstermişlerdir. Hâlbuki söylediğimiz gibi hâlis Türkçenin fonetiğine nazaran ince bir sadâlî ile "قه" gibi bir sesin telaffuzu mümkün değildir. Bu sûretle "g" harfine yapılması îcâp eden muamelenin Türkçede "k" ye de yapılmasını ve bu iki harf arasında gerek Avrupa dillerinde ve gerek dilimizde mevcûd tenâzurun vikâyesini hey'etimiz aynı sûretle ilmî bir mecbûriyet addetmiştir. Eski yazımızda Türk kelimelerinin sonunda bulunan "ق" ve "ك", sadâlî harf aldıkları zamân "غ" ve "گ" şekillerine inkılâp etmekteyken prensipleri daha aşağıda derc edilecek olan yeni sarfa göre bunların her ikisinin de mümessili olan "k", sadâlî harf aldığı zamân bir işâretle gösterilen yumuşak "g" ye yani "ğ" ye munkâlib olmaktadır. Diğer taraftan Türkçe lâhikâlardaki ince sadâlî harflerle kalınlar arasındaki tebdîlin âhenk kâ'idesinin bir netîcesinden ibâret olduğu nazar-ı i'tibâra alınırsa Türkçemizdeki "ق" ile "ك" harflerinin tamâmıyla bir harf teşkil ettiği ve bunların arasındaki telaffuz farkının ancak sadâlî harflerin keyfiyetle alâka-dâr bir sadâsız harfler âhenkten ibâret olduğu görülebilmektedir. Meselâ masterların lâhikasını teşkil eden "مق" ile "مك" deki sadâsızlar "mk" den ibâret olup "k" harfinin telaffuzundaki tebdîl ancak bu iki sadâsızın arasına giren "a" ile - eski telaffuzu Almancadaki "ä" ya tekâbül eden - "e" sadâlîlerinin temaslı te'sîrlerinden ileri gelmektedir. Master lâhikası hakkında beyân ettiğimiz bu keyfiyet "اق" ve "ق", "دق" ve "ق", "دك" ve "ك", ilh (ilâ-âhir) ile bütün sıfatlar ve fiiller için dahi söylenebilir. Fi'l-hakîka "قالمش/kalmış" ve "گلمش/gelmiş" deki "ميش/miş" kalın ve ince telaffuza mâlik tek bir lâhika teşkil ettiği gibi "باتيق/batik" ve "سيليك/silik" deki "ايق/ik" ve "ايك/ik", kezâ "قالدق/kaldık" ve "گلدك/geldik" deki "دق" ve "دك" lâhikaları hakîkatte kalın ve ince telaffuza mâlik tek birer lâhikadan ibârettir.

"k", "g" ve "ğ" harflerinin telaffuzları refâkat ettikleri sa'ite göre kalınlaşmak veya inceleşmek sûretiyle iki tür ses irâ'e etmekte oldukları hâlde Avrupa dillerinin bir kaçında iki hatta üç telaffuza mâlik olan "s" harfinin hey'etimiz tarafından tertîp edilen elifbâda - Latince ile birçok muahhar dillerde vâki' olduğu gibi - her vakit "س/s" makâmında kullanılması zarûrî görülmüştür. Buna binâ'en meselâ bu elifbâyâ göre "ses" tarzında yazılan "سس/ses" kelimesinin mef'ûl babında - Fransızca ve Almancadaki gibi - ikinci "s", iki sadâlî arasında mücerretteki telaffuzunu kaybetmeyecektir.

Yazımızın tamâmıyla millî olması kaygısına mübennîdir ki hey'etimiz yeni elifbâya lisânımızın savtı manzûmesinde mevcûd olmayan sesleri irâ'e eden harfleri, meselâ “ض, ظ, ط, ص, ث” yı sâde veya işâretli şekillerle idhâl etmek lüzûmunu hissetmediği gibi ecnebî dillerden Türkçemize geçen kelimelerin bir kaçının millî fonetiğimizle tetâbuksuzluğu takdîrinde de bunların te'sîri altında kalmak istememiştir. Meselâ Türkçemizin fonetiğine göre “k” ve “g” kalın hecelerde “ق” ve “غ”a, ince hecede ise “ك” ve “گ” e tekâbül etmekte, hâlbuki Arapça ile Farsîden alınan kelimelerin asıl konuşma dilimizde âdedi çok olmayan bir kısmı bu kâ'ideye tebâ'iyet etmemektedir. Bu kelimeler için Türkçemizin husûsiyeti ve fonetik kâ'ideleri fedâ edilerek yazımızda Arap ve Âcem lisânlarına mahsûs kapitülasyonlar ihdâsını gayrî-muvâfık görmekle, hey'etimiz konuşma dilimizde nispeten az ve yazı dilimizde gittikçe azalacak olan kelimelere mahsûs bir sûret tesviye bulmaya tevessül etmiştir. Bu sûret tesviye ince sadâlîlarla kalın ve kalın sadâlîlarla ince okunması îcâp ettiği zamân “k” ve “g” ye bir “h” ilâvesinden ibârettir. Bu usûl mucibince “درگاه، درکاه، ادراك” gibi kelimeler *makhîsün aleyh, khâtip, terghib, derghâh, idrâkh* gibi yazılmaktadır. “k” ve “g” mükerrer gösterildikleri zamân birinci unsûr ikincinin savtını hâ'iz addedilmektedir. Meselâ “دقت” kelimesi “dikkat” yazılmaktadır ki bu, Türkçenin fonetiğiyle de ta'âruz etmemektedir. Fi'l-hakîka “ديك قافالی/dik kafalı” mürekkep kelimesindeki “ك/ك” “ق/ق” gibi telaffuz edilmektedir.

Türkçemizdeki savtı âhenk mucibince sadâlî harflerin kalın ve ince olarak şu tarzda:

a	o	u	ı
e	ö	ü	i

İki kısımdan ibâret olduğu ma'lûmdur. Bunlara daha bazı tinnet farkları arz eden birkaç sâde sadâlî daha ilâve etmek isteyenler varsa da yukarıda söylediğimiz gibi ilmî bir maksatla tertîp edilen bir yazıda buna lüzûm görülmemektedir. Bu gibi ince farkları irâ'e için fonetikçilerin mezbûl olarak vaz' edebilecekleri işâretlerle yazımız ilmî nokta-i nazardan pek güçleşeceğine binâ'en hey'etimiz bahsettiğimiz ince farklı sadâlîları işâretlerle göstermekten ictinâb etmiştir. Zâten her sadâlîsı ikiden dörde kadar ayrı telaffuzlara mâlik olan Avrupa dillerinde dahi âdî yazıda fonetik inceliklerini gösteren işâretlere veyahut harflere lüzûm görülmemektedir. Meselâ otuz sene evvel mühim bir yazı ıslâhâtına tevessül eden Almanlar “epidemie” kelimesinin başındaki pek kapalı “e” ile “er ist” deki biraz açık “e” yi bir işâretle veya iki bir harfle tefrîk etmeyi düşünmemişlerdir. Bütün bu sebeplere mebnî meselâ lisânımızda “بورک/yürek” ve “گوگل/gönül” manâlarında kullanılan “kalp” kelimesindeki ince “a” nın üstüne husûsî bir işâret vaz' edilmemiştir. İmlâ lugatımızda bu gibi sadâlî harflerin inceliği muhteva buldukları kelimelerin muzâfun ileyhlerinin zıkr ile gösterilecektir.

Aynı lüzûmsuzluğa binâ'en biri birinden tefrîki büyük bir dikkate mütevakkıf olan millî seslerin tek bir harfle temâsili muvâfık görülmüştür. Meselâ şerâ'i ve haneki “ل/ل” ler için yalnız bir harf alınmıştır. Fi'l-hakîka Türkçemizdeki “ل/ل” ler sadâlîların keyfiyyetine göre mutarrid bir sûrette kalın veya incedirler. Bunun için hâlis Türkçe kelimelerde asla tefrîka ihtiyâç göstermemektedirler. Avrupai ve Arabî ile Farsî kelimelerde “ل/ل” incedir. Arabî ve Farsî kelimeler bazılarının teşekkülü i'tibâriyle ve medleriyle tefrîk edilebildiğinden bu kelimelerde mevcûd lam'larında tefrîki kolaydır. Mahdut birtakım kelimelerdeki ittirsızlıklar ise semâ'î bir sûrette öğrenilebilirler.

Bir elifbânın ilmî olması için bi't-tâbi gerek okumak ve gerek yazmak husûsunda azâmî kolaylığı te'mîn edecek sûrette sade ve sârih bulunması îcâp etmektedir. Şüphesizdir ki ideal elifbâ fonetik esâslar dâhilinde her savt için bir harfe mâlik olan ve bütün harfleri kolay yazılan bir elifbâdır. Bu sebebe mebnîdir ki elifbâlarını bizzat ihdâs eden kavimlerde bir savtın iki harf ile gösterildiği görülmemektedir. Latince çift harf olarak “ch”, “ph”, “rh”, ve “th” var ise de Latin elifbâsının teşkîlinden çok zamân sonra alınan Yunanca kelimelerdeki husûsî birtakım seslerin irâ'esine yaramaktadırlar. Bilakis elifbâ muhdesi kavimlerin, mahreçleri yakın iki ve daha ziyâde sesleri basît bir harf ile gösterdikleri vâki' olmuştur. Yunancanın bütün savtlarının asırlarca müddet on altı basît harften mürekkep bir elifbâ ile yazıldığı malumdur. Çifte harf isti'mâl etmemiş olan eski Arapların elifbâsında da bütün seslerin basît pek az harfle edâ edilmiş olduğu âşikârdır. Araplar, harflerine birtakım noktalar ilâve ettikleri gibi Avrupa milletlerinden birkaçı bi'l-hassa Slavlarda harflerini itmâm için Latin elifbâsındaki harflerin birkaçına sadece işâretler vaz' etmişler ve ilmî sûrette hareket etmek için çifte harf isti'mâlinde tevakkî etmişlerdir. Hey'etimizde aynı mülâhazalarla çift harflerden tevakkî etmek prensibini âmelîlik nokta-i nazarından birinci derecede ehemmiyetli görmüştür.

Buna mukâbil yazma hareketinde yazanın, satırları kolay bir sûrette tersîm edebilmesi için tersîm hareketinin fasılasız ve atlamasız bir hâlde icrası iktizâ ettiği buna binâ'en elin herhangi bir harf üzerine işâret vaz'î için yapacağı hareketle sarfına mecbûr olduğu kuvvet ve zamâna nazaran aynı harfin daha kolay tersîm edilebilecek olan çifte şeklinin daha az kuvvet sarfını îcâp ettireceğini mülâhaza ve işâretli harfe çifte harfi tercih edenler bulunmuştur. Bu zevâtın mülâhazası tamâmen gayri-vârid değildir. Ancak mu'ayyen herhangi bir milletin yazısında mevcûd çifte harfler sisteminin kabûlü takdîrinde iltibâs vesâ'ir birtakım mahzûrlardan kurtulmak mümkün görülmemiş, binâ'en-âleyh bu sistemle matluba muvâfık bir elifbâ vücûda getirmenin kâbil olamayacağı anlaşılmıştır. Zâten Avrupa dillerinin bazılarında mevcûd çift harflerin sebep vücûdunun ancak târîhi imlâdan ibâret olduğu nazar-ı i'tibâra alınmırsa görülür ki Hindu Avrupai dillere nispeten başka türlü inkişâf eden Türkçeye bu harflerin ekserisi fonetiğe muvâfık bir tarzda tatbîk edilememektedir. Misal olarak burada neo Latin ve Germen lisânlarında "ش/ş" yi edâ için isti'mâl edilen memzûc harflerden bahsedebiliriz: "ش/ş"nin Fransızca ve Portekizcede "ch", İtalyancada "sc (e)", İsveçcede "sk (e)", "skj", "sj", Almancada "sch" ve İngilizcede "sh" olduğunu beyân etmiş idik. Yunancadan alınan kelimelerde mevcûd "خ/h" sadâsını ifâde etmek üzere Latinler tarafından teşkil edilen "ch" harfi, unsûrları ayrıca okunduğu takdîrde şüphesiz "خ/h" ye yaklaşan bir savt husûle getirmektedir. Binâ'enaleyh bu harf "خ/h" makâmında kâbil kabûldür. Almancadaki "ch" ise Yunancanın kalın ve ince telaffuzla "خ/h" sine mukâbildir. Fransızcada "قا/ka" ile başlayan kelimeleri alan Paris varoşlarında "ك" tarzında telaffuza sevk eden temayül te'sîri tahtında, "c" bu son telaffuzdan "ش/ş" telaffuzuna geçmiş ve Fransızcada tahavvül etmeyen "ق/k" lardan tefrîk için "ش/ş" harfi "ch" tarzında yazılmıştır. Fransızcadan Normanlar vâsıtasıyla İngilizceye gelen "ش/ş" lerle Anglo-sakson lehçesi "خ/h" "ch" lerinin bir kısmı bu son şekilde "چ/ç" telaffuzunu almıştır. İspanyolcada Latincenin "suspectum", "directum" gibi kelimelerindeki "ct", "چ/ç" telaffuzuyla "ch" ye munkâlib olmuş ve bu kelimeler "suspecho", "derecho" tarzında yazılmıştır. İtalyancada Latincenin "cl" ile başlayan bazı kelimelerinde "l" ıslak bir telaffuzdan sonra "ی" ye tebdîl ettiğinden "i" önünde "c"nin "چ/ç" gibi telaffuzunu men' için bu son iki harf arasında bir "h" ilâve edilmesi kâ'ide ittihâz olunmuş ve meselâ Latince "clamare" İtalyancada "chiamare" [کیاماره، کیاماره] ye kalb edilmiştir. Aynı hâl Romencede de mevcûttur. İtalyancanın "si chiama" fiili Romencede "se cheamă" sûretindedir. Portekizcede "clamare", "chamar" olmuş ve el-yevm "شامار/šamar" gibi telaffuz edilmekte bulunmuştur. Eski yüksek Almanca ile İskandinav dillerinin Almanca ve İngilizce ile mukâyesesinden anlaşıldığına göre bu son iki dildeki "sch" ve "sh" mürekkep harfleri "ش/ş" telaffuzuna mâlik olmak için ilk önce "سق" ve "سخ" telaffuzundan geçmişlerdir. Meselâ orta yüksek Almancanın "scheran" mastarı (ki bugünkü günde "šهران" telaffuzuyla "scheren" yazılmaktadır.) (İnce خ ile) "seheren" okunmuştur. Diğer taraftan şimdiki Almancanın "schuh" "شو", "nordisch" "نوردیش" gibi kelimeleri İsveçcede el-yevm "sku" "سکو", nordisk "نوردیسق" telaffuz edilmektedir. İsveççenin "skep" "سکپ" ve İngilizcenin "ship" "شیپ" kelimelerine tekâbül eden Almancadaki "schiff" "شیف" kelimesinin Fransızlar tarafından vaktiyle alınarak "esquif" hâline munkâlib (değişen) olduğu ve İtalyancada "شيسسورا" gibi telaffuz edilen "scissura" kelimesinde Latince "سکيسسورا" okunduğu malumdur.

Türkçe "ش/ş" sesinin asli veya bir mezc mahsûlü olup olmadığının ve böyle bir mahsûl olduğu takdîrde eskiden beri nasıl bir inkişâf ile bize kadar geldiğinin ta'yinine şimdikiye kadar Türk lisânı tedkikâtı imkân vermemiştir. Onun için bize "ش/ş" harfinde sade bir savt görmek zarûreti mevcûttur. Şimdiki hâlde bu harfin edâsı için meselâ sadece Fransızcadaki "ch" şekline veyahut yukarıda gösterilen "sh, sch, skj, sj, sc(e)" ye mürâca'at edilememiştir.

Bundan mâ'adâ şurası da unutulmamalıdır ki kelimeler klişe hâlinde zihnimizde intikâş edinceye kadar ihtidâd eden zamân zarfında kar'lerde gözün, fikrin ve zihnin yorulmasını te'mîn etmek mühim bir keyfiyettir. Herhalde mübtedî hatta okumak kâbiliyeti artmış bir göz için uzun bir klişeyi kavramak, zihinde tespît etmek, kısa bir klişeyi kavramaktan daha güç bir âmeliye teşkil etmektedir. Esâsen Türkçe kelimeler aldıkları lâhikaların tenevvü ve tûlî sebebiyle göz önünde uzun, ba'zen de pek uzun klişeler arz etmektedirler. Bundan dolayı bu raporu takip edecek olan şekliyat sarfımızda görüleceği gibi hey'etimiz Türkçe kelimelerin bi'l-hassa fi'llerin mümkün olduğu kadar parçalara tefrîki lüzûmuna kânî olmuştur. Fi'l-hakîka savtları çift harflerle yazılacak uzun bir Türkçe kelimenin her savt için tek bir harf isti'mâliyle daha ufak bir klişeye ircâ edilebilmesi keyfiyeti hey'etimizin nazarında basît şekiller ihtivâ eden bir elifbâ sistemine kat'î bir rüchan te'mîn etmiştir.

Şüphesizdir ki çifte harf yerine isti'mâli zarûrî olan işâretli harfin yazılması işâretsiz olarak yazılmasına nispeten daha ziyâde vakt talep etmektedir. Şu kadar var ki hiç olmazsa birkaç harfdeki

bu mahzûrun refî için bir tesviye tarzı bulmak imkânsız değildir. Meselâ “ش/ş” in el yazısında irâ’esi için hey’etimiz ihtiyârî olarak hem se-dilli “ş”in hem Latince el yazısında mevcûd ve matba’anın “r” harfine yani uzun “s” ve gotik el yazısının “h” sine tekâbül eden şeklin ihtiyârî sûrette kullanılmasını, münâsip görmektir. Yine yazımızın kolaylığını ve güzelliğini te’mîn maksadıyla hey’etimiz bazı kelimelerde muttarid bir sûrette mevcûd kısa vurguların vaz’ edilmemesini, yalnız sarâhat için elzem görüldüğü zamân İtalyancada – kelimenin nihâyetinden başka yerlerde – vâki’ olduğu gibi yani pek nâdir olarak “aksentegu” şeklinde olmak üzere ilâve edilmesinin tavsiyesini muvâfık görmüştür.

Nihâyet hey’etimiz, tertîp ettiği elifbâ ile yazılacak Türk savtlarının hepsini sarâhatle ifâde etmesi keyfiyyetinin te’mînine veya hiç olmazsa sadâ da tam bir sarâhat mevcûd olmasa bile imlâda iltibâsın ref’ine gayret etmiştir. Bu fikrin te’sîri iledir ki gâ’ib ve muhâtab zamirleriyle söylendiği zamân İstanbul şivesinde tefrîki gayrî-mümkün olan “اونده” ve “اوکده” gibi ta’bîrlerin hiç olmazsa göz için tefrîki maksadıyla muhâtab sığasını ifâde eden “n” üzerine bir işâret vaz’ eylemiştir. Aynı prensibe tebâ’iyyet maksadıyla Türkçe kelimelerde bir sa’itten sonra geldikleri zamân kâ’ideten yumuşak olarak okunması icâb eden “g” lerin bir ufak hilâl ile gösterilmesi münâsip görülmüştür. Eski yazımızda “غ” ve “گ” harflerinin ne vakit sert ve ne vakit yumuşak okunduğunu bilmek lisânı bilmeye mütevakkıftır. Yeni yazıda “g” üstüne koyduğumuz bu hilâlcik ise Türk metinlerinin kırâ’atını, bi’-hassa lisânı yeni öğrenenler için teshil edecek mâhiyyettedir.

Yeniden ilâve edelim ki birbirinden tefrîki gerek yerli ve gerek ecnebîlerce ancak büyük bir dikkate mütevakkıf olan fonemlerin tek bir harfle temsîli yukarıda arz edildiği gibi hey’etimizce kabûl edilmiş, meselâ şera’î ve haneki “ل” ler için yalnız bir harf alınmıştır. Bu sûretle hareket etmenin lisân tadrîsi noktai nazarından daha az mahzûrlu olduğu hey’etimizce ta’ayyün etmiştir.

Yazımızın âmelîliği hakkındaki beyânâtımızı bitirirken şunu da söylememiz icâp eder ki mahreç i’tibârıyla Arapçada muhtelif, fakat Türkçede birleşmiş bulunan ses grupları için tek bir Latin harfinin tahsîsi meselâ “ط, ت” için yalnız “t” nin; “ص, س, ش” için yalnız “s” nin; “ح, ه, خ” için “h” nin; “ض, د” için “d” nin “ظ, ذ” ve yine “ض” için “z” nin; hemze ve ayn içinde apostrofun isti’mâlî okuma suhûleti nokta-i nazardan elzem görülmüştür. Bu sûretle elifbâmızın yalnız millî savtiyat manzûmemiz dâhilinde mevcûd savtları edâ etmesi ve bu sûretlerin hâricinde bir kıymet ifâde eden yabancı bir harfin elifbâmıza idhâl edilmemesi hey’etimizce - lisânımızın bugünkü hâlinde arz ettiği bazı mahzûrlara rağmen - okuma suhûletini te’mîn maksadıyla inkilâbî bir prensip olarak kabûl edilmiştir.

Latin harflerinin kendilerine mahsûs bir bedi’iyyeti vardır. Bu i’tibâr ile başka bir yazı sistemine mensûp herhangi bir harf Latin elifbâsıyla yazılan bir metne karıştığı zamân derhâl göze çarpmaktadır. Hatta hatt-ı zâtında güzel harflerden ibâret olan uzun ve kısa “s” lerin terkîbinden yani “rs” şeklinin iki unsûrunun raptından husûle gelen ve gotik yazının tek bir harfine mu’âdil olması için az zamândan beri isti’mâl edilen “ß” gibi bir harf, Latin harflerinin tersîminden esâs ittihâz edilmiş olan husûsiyetlere mugâyir sûrette teşkil ettiğinden Latin yazısıyla yazılan bir Alman metninde çirkinliği ve gayrî-mûnisliğiyle tebârüz etmektedir. Latin harflerinin bedi’iyyetini bozmayarak mütecânis bir yazı vücûda getirmek için Latin elifbâsının hâricine çıkmak hey’etimizin ilk prensiplerinden birini teşkil etmiştir. Buna binâ’en Latin harflerini tanınamayacak bir hâle koyan ta’dîlâtı kabûl etmekten veya ale’l-umûm Got, Slav, Yunani, Ermeni ve Garp elifbâlarından harf almaktan veyahut yeni harf ihdâsından tevki’ edilmiştir.

Kezâlik hey’etimizce tertîp edilen elifbâdaki harflerin bir kısmına ilâve edilmiş olan işâretlerin hepsini üst tarâfa vaz’ etmemekle, basîtlığıne rağmen işâretli şekillerinin mikdârı az olmayan Türkçe metinlerin mümkün olduğu kadar bedi’ kalmasına gayret edilmiştir. Bu sûretle elifbâmızda:

Aksan sirkonfleksli üç sâ’it	â	î	û
Taramalı iki sâ’it	ö	ü	
Üstü işâretli iki sâ’it	ğ	ñ	
Altı işâretli iki sâ’it	ç	ş	

“Ö” harfi Almanlarda böyle “œ” gibi yazıldığına ve harf üstündeki iki noktanın Gotik el yazısıyla yazılmış pek küçük bir “e” (") olduğuna binâ’en bu harfin icâbında meselâ telgraf muhâberâtında veya majüskül harfli yazılır da noktasız olarak “œ”, “oe”, “Œ”, “OE” şeklinde yazılması mümkündür. “Ü” içinde bu kaziyeye ayniyle mevcûttur.

Yukarıdaki îzâhta tevfikân Türkçedeki savtları edâ etmek üzere hey'etimizce intihâb edilen bütün şekilleri bazılarının isti'mâl tarzlarıyla berâber şöylece gösteriyoruz:

a	أ	.ğa	غا yumuşak	n	ن
â	أ uzun	.ğe	" نه - گه	ñ	ن sağır
b	ب	.ğhe	" غه	o	او (-lmak)
c	ج	h	ه	ö	او (-lmek)
ç	چ	i	ای	p	پ
d	د	î	ای uzun	r	ر
e	ه	ı	عی kalın	s	س
f	ف	j	ژ	ş	ش
g	گ - غ	k	ك ق	t	ت
.ga	غا	.ka	قا	u	او (-rmak)
.ge	گه	.ke	كه	û	عو uzun
.gha	گا	.kha	كا	ü	او (-zmek)
.ghe	غه	.khe	قه	v	و
ğ	غ - گ yumuşak	l	ل	y	ی
		m	م	z	ز

Harfe bitişik olmayan işâretler ârızî olduğuna nazaran elifbâda ancak bir cüz' tam teşekkül eden işâretli harflerin zikri lüzûmlu görülmüştür. Şu hâlde ecnebî aslından olan "q", "w" ve "x" ile berâber Türk elifbâsının harfleri âtîdeki cedvelde görüldüğü veçhile 29 şekilden ibâret ki isimleriyle berâber şunlardır:

a	أ	i	ای	r	أر
b	به	ı	عی	s	أس
c	چه	j	ژی	ş	أش
ç	چه	k	قا	t	ت
d	ده	l	أل	u	او
e	هه	m	أم	v	وه
f	أف	n	أن	w	وه çift
g	گه	o	او	x	ایکس
h	ها	p	په	y	یه
		q	قو	z	زه

Bu harflerle ne sûretle yazıldığını göstermek için şekliyât sarfından sonra birtakım metinleri diziyoruz. Fi'l-hakîka yeni imlâmızdaki husûsiyetlerin mâhiyyeti sarf raporunun kırâ'atından sonra anlaşılacaktır.

Dil Hey'et-i Azası

Layiha Muharriri

Falih Rıfki Fazıl Ahmed Ruşen Eşref Ragıp Hulusi Ahmed Cevad

İbrâhîm Yakup Kadri Mehmet Emin Mehmet İhsan

Kaynakça

Elifba Raporu, (1928). Devlet Matbaası, İstanbul.

Erişim Adresi: <http://isamveri.org/pdf/frisaleosm/R156057.pdf>

Ergin, M. (1992). "Türklerde Yazı ve Alfabeler", Türk Dünyası El Kitabı: Dil-Kültür-San'at, Cilt: 2, (s. 259-289) Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Hocayev, H. S. (2006). Yeni Elifba Yollarında Eski Duygu ve Hatıralarım, Ankara: TDK Yayınları

Levend, A. S. (1960). Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Şimşir, B. N. (2008). Türk Yazı Devrimi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ülkütaşır, M. Ş. (1998). Atatürk ve Harf Devrimi, İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.

Extended Abstract

The sign indicating the equivalent of sound in a language is called a letter. The collective representation of these letters is called the alphabet. Like every nation, Turks also created their own first writing system in the seventh century due to their social and economic needs. The broad civilization history of the Turks, starting from Central Asia and extending to Asia Minor, Middle East and Balkans, brought them together with different civilizations and diversified the interaction between cultures. Due to these cultural interactions, the biggest change in the culture and civilization of the Turks is about the alphabet. Turkish writing life, which started with the Göktürk alphabet in Central Asia, has diversified with the adoption of different alphabets (Uighur, Mani, Tibetan, Syriac, Hebrew, Greek, Cyrillic and Arab) as a result of the change in geography. Among these alphabets, the Arabic alphabet, which the Turks adopted after their introduction to Islam, had been the longest used alphabet by the Turks for about ten centuries. However, because of the important differences between the sound structure of the Arabic language and the sound structure of the Turkish language, the fact that the sounds of Turkish could not be expressed by the Arabic alphabet as desired caused some problems with reading and writing. Modernization movements and discussions that started with the Tanzimat period in the Ottoman Empire brought this alphabet problem onto the agenda. The prominent solutions of the alphabet discussions during the Tanzimat period were generally to modify the letters, to include the signs called "hareke" in the alphabet and to write the letters separately. During this period, some thoughts were made to use the Latin alphabet instead of the Arabic alphabet, but this idea did not find many supporters. Alphabet discussions continued increasingly during the II Constitutional Monarchy. The alphabet discussions in the Tanzimat period formed an accumulation of thought, and various committees and societies were established in order to study the alphabet with the effect of the freedom atmosphere brought by the Constitutional Monarchy. Adopting the idea of change in the alphabet, War Minister Enver Pasha, before World War I, created a new writing system in which all vowel letters were written in telegraph communication and correspondence and letters should be written separately. However, this writing was abandoned after complaints that the new writing delayed military affairs. The war environment the country was in postponed the discussions on the alphabet for a while. These alphabet discussions, which continued during the Tanzimat and Constitutional periods, continued. The alphabet revolution was one of the most important revolutions Mustafa Kemal emphasized. For this reason, the most appropriate time and conditions were expected by preparing the infrastructure of the revolution in order to achieve definite success. From the proclamation of the Republic to 1928, when the alphabet was changed, the issue

of the alphabet was allowed to be discussed by intellectuals, politicians and the press. The Baku Turkic Congress held in Azerbaijan on February 26, 1926, rekindled the alphabet discussions. This congress, which was very important to the Turkish world in terms of history, politics and culture, was carefully followed by Mustafa Kemal. "Köprülüzade Fuad Bey" and "Hüseynzade Ali Bey" from Turkey have been sent to the Congress in Azerbaijan. On May 20, 1928, with the proposal of the Ministry of Education, the government decided to establish a commission called "Dil Encümeni", consisting of writers, educators and experts, on May 23, 1928, to examine the issue of the alphabet. The commission, which completed its work within two months, presented this report, called the Elifba Report, to Mustafa Kemal (Atatürk) at the Dolmabahçe Palace on August 1, 1928, and the report was finalized with his recommendations and corrections. With the completion of the report, the alphabet issue, which had been discussed since Tanzimat, was definitively resolved. This report, prepared by experts in the field by examining the alphabets and grammatical structures of languages of seventeen different countries, is a very important report on the history of the Turkish revolution that reveals that the alphabet revolution took place due to a need and that the change was based on scientific foundations. Although the Elifba Report is mentioned in all studies on the alphabet revolution today, there is no transcribed version of the entire report in Latin letters. In this study, I aim to make a contribution to all researchers working in this field by transcribing the entire report in its original form.